

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Mateja Petković

Učitelji i učenici – sukreatori izvannastavnih aktivnosti

DIPLOMSKI RAD

Osijek, 2016

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

Učitelji i učenici – sukreatori izvannastavnih aktivnosti

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Pedagogija

Mentorica: dr. sc. Vesnica Mlinarević, izv. prof.

Sumentorica: dr. sc. Maja Brust Nemet, viša asist.

Student: Mateja Petković

Matični broj: 0510992306813

Modul: C

Osijek
rujan, 2016

SAŽETAK

Slobodno vrijeme učenici provode na razne načine u školi i izvan nje. Kako bi učenici to vrijeme proveli na što kvalitetniji način, škola, obitelj i zajednica moraju se za to pobrinuti. Slobodno vrijeme u školi učenici mogu provesti na izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima. S ciljem uključivanja što više učenika u organizirane slobodnovremenske aktivnosti potrebno je slušati njihove želje i potrebe. Da bi izvannastavne aktivnosti provodili na što kvalitetniji način, učitelji se moraju stručno usavršavati.

S ciljem utvrđivanja stavova učenika i učitelja o izvannastavnim aktivnostima provedeno je istraživanje o kvaliteti izvannastavnih aktivnosti u osnovnoj školi. Istraživanje je provedeno na uzorku od 60 učitelja i 214 učenika u devet osnovnih škola Požeško-slavonske i Osječko-baranjske županije. Rezultati provedenog istraživanja pokazuju kako su i učitelji i učenici zadovoljni izborom izvannastavnih aktivnosti te mogu ostvariti osobni interes i osnažiti kompetencije (znanja, vještine, sposobnosti i stavove) u izvannastavnim aktivnostima.

Ključne riječi: izvannastavne aktivnosti, slobodno vrijeme, učenici, učitelji

SUMMARY

Students spend their free time in different ways in and out of school. In order to spend students free time in the best possible way, schools, families and communities must take care of it. Free time in school students can spend on extra-curricular and after-school activities. In order to involve as many students as possible in organized activities it is necessary to listen to their wishes and needs. Teacher must continue with their professional development to carry out extracurricular activities at the best possible way.

With the aim of determining the attitudes of students and teachers on extracurricular activities, the research on the quality of extra-curricular activities in elementary school was conducted. The study was conducted on a sample of 60 teachers and 214 students in nine elementary schools of Pozega-Slavonia and Osijek-Baranja County. Results of the study show that both teachers and students are satisfied with the choice of extracurricular activities and can strengthen their competencies (knowledge, skills, abilities and attitudes) in extracurricular activities.

Keywords: extracurricular activities, free time, students, teachers

Sadržaj

1. UVOD	1
2. ŠKOLA I SLOBODNO VRIJEME UČENIKA	2
2.1. Slobodno vrijeme učenika.....	2
2.2. Odgoj u slobodno vrijeme u školi.....	4
2.3. Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti.....	5
2.4. Zakonska podloga za izvannastavne aktivnosti.....	6
2.5. Područja izvannastavnih aktivnosti u školi.....	8
3. KURIKULUM IZVANNASTAVNIH AKTIVNOSTI	10
3.1. Cilj i zadatci izvannastavnih aktivnosti.....	10
3.2. Metode rada u izvannastavnim aktivnostima.....	11
3.3. Uloga roditelja u izvannastavnim aktivnostima.....	14
4. UČENIK U IZVANNASTAVNIM AKTIVNOSTIMA	16
4.1. Učenici i njihove potrebe i interesi.....	16
4.2. Utjecaj izvannastavnih aktivnosti na učenika.....	17
4.3. Kompetencije učenika u izvannastavnim aktivnostima.....	18
5. UČITELJ U IZVANNASTAVNIM AKTIVNOSTIMA	19
5.1. Uloga učitelja kao voditelja izvannastavne aktivnosti.....	19
5.2. Učitelj kao kreator ozračja u izvannastavnim aktivnostima.....	21
5.3. Kompetencije učitelja za rad u izvannastavnim aktivnostima.....	22
6. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE	23
6.1. Cilj istraživanja.....	23
6.2. Hipoteze.....	23
6.3. Uzorak istraživanja.....	25
6.4. Postupak i instrumenti istraživanja.....	26
6.5. Rezultati istraživanja i rasprava.....	26
6.6. Testiranje hipoteza.....	39
7. ZAKLJUČAK	44
8. POPIS LITERATURE	46
9. PRILOZI	48
9.1. Anketa o izvannastavnim aktivnostima za učitelje.....	48
9.2. Anketa o izvannastavnim aktivnostima za učenike.....	52

1. UVOD

Djeca i mladi slobodno vrijeme mogu provoditi na razne načine unutar škole i izvan nje. Unutar škole, svoje slobodno vrijeme mogu provoditi u obliku izvanškolskih i izvannastavnih aktivnosti. Izvannastavne aktivnosti određene su na temelju *Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (2014) koji kaže da školski kurikulum utvrđuje dugoročni i kratkoročni plan i program škole s izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima, a donosi se na temelju nacionalnog kurikuluma i nastavnog plana i programa. Stručnjaci ističu važnost uključenosti roditelja u provođenje izvannastavne aktivnosti kako bi bila što učinkovitija za njihovu djecu. U samom provođenju izvannastavnih aktivnosti najvažniji su učitelji i učenici, a kako bi se one što kvalitetnije provodile bitno je pronaći ravnotežu između učeničkih i učiteljevih želja i potreba i učiteljevih kompetencija. Kompetencije učitelja – voditelja izvannastavne aktivnosti vrlo su bitne kako bi sama provedba bila što kvalitetnija i imala što pozitivniji učinak na djecu i razvoj njihovih kompetencija. Cjeloživotnim obrazovanjem učitelji stječu dodatne kompetencije koje im pomažu u radu, kako u redovitoj nastavi, tako i u izvannastavnim aktivnostima. U suvremenoj školi takvo je obrazovanje vrlo važno zbog ubrzanog razvoja tehnologije i promjena u odgojno-obrazovnom sustavu. Učitelji tada napuštaju zastarjele metode rada i okreću se novim, suvremenijim metodama kako bi učenicima redovna nastava i izvannastavne aktivnosti bile što zanimljivije.

Tema je odabrana jer se na odgoj djece u školi najviše može utjecati u izvannastavnim aktivnostima. Učenici tada nisu ocjenjivani te su puno opušteniji i spremniji na suradnju. Kako bi izvannastavne aktivnosti imale što pozitivniji učinak na učenike potrebno je istražiti njihove želje i potrebe te zadovoljstvo dosadašnjim izvannastavnim aktivnostima što je upravo bio i cilj ovog istraživanja. O ovoj temi postoji dovoljno literature, a u budućnosti bi bilo zanimljivo istražiti učenike koji su upravo završili osnovnu školu te vidjeti utječe li pohađanje izvannastavnih aktivnosti na ponašajne osobine učenika.

Teorijski se razmatra o fenomenu slobodnog vremena te o važnosti izvannastavnih aktivnosti unutar Nacionalnog okvirnog kurikuluma i školskog kurikuluma i djelovanju na učenika i učitelja te učenikova i učiteljeva uloga u izvannastavnim aktivnostima, njihove želje i potrebe te kompetencije koje se razvijaju u izvannastavnim aktivnostima.

2. ŠKOLA I SLOBODNO VRIJEME UČENIKA

2.1. Slobodno vrijeme učenika

„Fenomen slobodnog vremena promatra se unutar današnjega društveno-pedagoškoga konteksta u kojem se djeca i mladi prepuštaju aktivnostima po svom izboru, kako u školi, tako i izvan nje. Svoju primjenu ono nalazi u funkciji odmora, zabave, razonode, razvijanja osobnosti kao i u procesu stvaralaštva.“ (Mlinarević i Brust Nemet, 2012, 15). Postoji više određenja fenomena slobodnog vremena, a jednu od definicija ponudio je Previšić (2000) koji kaže da je slobodno vrijeme prostor i mogućnost interakcije u procesima individualizacije, socijalizacije i inkulturacije, dakle prostor samoaktualizacije i ostvarenja osobnosti. Byrne i sur. (2006) navode da mnogo slobodnog vremena mladih uključuje druženja s prijateljima i vrijeme provedeno u samoći, a to je vrijeme kada mogu istražiti i definirati svoj grupni identitet.

Razvitkom tehnologije, znanosti i tehnike mijenja se odnos radnog i slobodnog vremena čovjeka (Rosić, 2005). Čovjek danas raspolaže slobodnim vremenom koje će se u budućnosti povećati pa je od posebnog značenja kako će to slobodno vrijeme proživljavati. S obzirom na to da je osoba u vrijeme djetinjstva i mladenaštva podložna najrazličitijim utjecajima okoline u kojoj živi, od izvanrednog je značenja tko i kako će mu razvijati odnos prema slobodnom vremenu i kulturi (Puževski, 2002). Slobodno vrijeme postaje problem suvremenog, pa i našeg demokratskog društva, koji zahtijeva veću brigu kao što su analize i praktična rješenja. Iako je to u prvom redu pedagoška kategorija, ono ima i svoj sociološki, psihološki, opće kulturni, pravni, politički i ekonomski aspekt (Rosić, 2005). Pedagogija slobodnog vremena posebice je zainteresirana za svu složenost i aktualnost ovoga problema jer je njezina krucijalna točka upravo čovjek (Mlinarević i Brust Nemet, 2012, 26). Rosić (2005) navodi temeljne zadaće pedagogije slobodnog vremena:

- oblikovanje teorije i prakse pedagogije i didaktike slobodnog vremena,
- oblikovanje ciljeva, sadržaja, načela, metoda, organizacije i činitelja odgoja u slobodnome vremenu i za slobodno vrijeme,
- praćenje i proučavanje procesa i dostignuća slobodnog vremena u odgoju, otkrivanje utjecaja slobodnog vremena na razvoj ličnosti,
- savjetovanje za korištenje slobodnog vremena djece, mladeži i odraslih, i

- brigu o osposobljavanju kadrova za istraživački rad, organiziranje i vođenje djelatnosti slobodnog vremena.

Novo je doba donijelo sa sobom sasvim nove paradigme, a škola se nalazi između svjesne određenosti da se na mlade intenzivno odgojno utječe i određene nemoći pred navalom novih virtualnih svjetova. (Martinčević, 2010, 22) Odlučujući su čimbenici razvoja djeteta odgojna sredina i kakvoća odgoja u pojedinim aktivnostima djece, mladih i odraslih u slobodnom vremenu (Ivančić i Sabo, 2012, 6). Škola je zapravo danas rijetko mjesto gdje se djeca i mladež mogu kontinuirano susretati, razgovarati, sukobljavati, razmjenjivati ideje i na taj način usavršavati svoje socijalne vještine (Martinčević, 2010, 22). Puževski (2000) ističe da se odgoj za slobodno vrijeme javlja kao novi zadatak škole, prema tome među društvenim činiteljima koji moraju i mogu danas preuzeti brigu za usmjeravanje slobodnog vremena mladih nalazimo i školu. Rosić (2005) nadalje objašnjava da suvremeno koncipiran odgojni sustav, a u okviru njega i odgoj u slobodno vrijeme, polazi od odgoja koji potiče individualnost i podrazumijeva otvoren, dinamičan i stvaralački odgojni proces u slobodnom vremenu koji se ostvaruje međusobnom povezanošću pedagoških disciplina, tj. interdisciplinarnim pristupom. Puževski (2000) zaključuje da će taj svoj zadatak škola ispuniti ako u najvećoj mogućoj mjeri omogući mladom čovjeku da otkriva samoga sebe i da dalje razvija svoje sposobnosti.

Postoje mnoge agencije i organizacije koje nas svojim marketinškim aktivnostima uvjeravaju da svoje slobodno vrijeme, a time naravno i svoj novac, trebamo podrediti upravo njihovim programima (Martinčević, 2010, 22). U takvim programima, kaže Previšić (2000) djeca su prepuštena izvaninstitucionalnim "profesionalnim ponudama" koje nikako ili vrlo malo korespondiraju sa školom i njezinom odgojnom zadaćom. Istovremeno u školi postoje stručne osobe od povjerenja – učitelji, a tu je i adekvatni školski prostor, i tu bi činjenicu društvo trebalo prepoznati i uvažavati (Martinčević, 2010, 22).

2.2. Odgoj u slobodno vrijeme u školi

Odgoj je složena društvena i pedagoška pojava. Otkako postoji društvo, odgoj predstavlja jednu od njegovih najvažnijih zadaća Rosić (2005). Isti autor navodi kako nije lako odgovoriti na pitanje što je odgoj te ističe da je odgoj jedan od osnovnih fenomena ljudskog postojanja, a obuhvaća sveukupnost pedagoških utjecaja u vremenu i prostoru. Škola igra veliku ulogu u odgoju djece i mladih. Većinu svog vremena djeca provode u školi pa je važno osigurati im što pozitivniji utjecaj na njihov odgoj i razvoj. Mlinarević i Brust Nemet (2012) ističu kako je u učenikovom dinamičnom rastu i razvoju, sazrijevanju, sukobima sa stvarnošću te vlastitim viđenjima stvarnosti, škola pozvana usmjeriti sveukupni školski kurikulum prema njihovim zahtjevima i potrebama (prirodnim i razvojnim), a posebice kurikulum izvannastavnih aktivnosti. Učenike bi tako, navode autorice, trebalo pripremiti za aktivan život uzimajući u obzir njihova osobna iskustva i osobnost, odgajati ih u poticajnome socijalnom kontekstu škole, tj. škole koja živi i djeluje u dugu trenutnog vremena, ali i stvarnoga okruženja uže i šire društvene zajednice koja zajedničkim silnicama odgaja, a ne manipulira.

Odgojni proces u aktivnostima slobodnog vremena ima svoju razvojnu liniju (Rosić, 2005). Autor govori kako je u početku učinkovitosti odgojnog rada aktivnost više na strani voditelja koji tijekom razvoja djece postupno i sustavno, dosljedno i primjereno dobi djece sve više prenose aktivnosti i zadaće, potiču, osamostaljuju, uključuju i djecu u aktivnosti sa svrhom da postignu potpunu samostalnost u djelovanju. Taj put je ističe trnovit, težak i prožet s mnogo rada, suradnje, truda i međusobnog povjerenja. Neupitna je dakle, uloga učitelja i škole u odgoju za slobodno vrijeme. Jedna od primarnih namjera slobodnovremenskih aktivnosti bavljenje je što raznovrsnijim djelatnostima u različitim područjima; stjecanje iskustava, prihvaćanje različitih uloga i stvaranje mogućnosti u poticajnome školskom ozračju za upoznavanje djece i mladeži sa znanošću, umjetnošću, sportom i kulturom na jedan drukčiji, samosvojniji način (Mlinarević i Brust Nemet, 2012). Prema Puževskom (2002) aktivnostima slobodnog vremena mladi se i odgajaju za kulturno iskorištavanje slobodnog vremena. Autor objašnjava kako valja stvarati mogućnosti za usvajanje različitih vrijednih sadržaja kojima će moći ispunjavati svoje slobodno vrijeme ili, kako neki kažu: razvijati njihovu kulturu slobodnog vremena. Mlinarević i Brust Nemet (2012) zaključuju da je kontinuirano aktivno sudjelovanje i kreativno djelovanje u izvannastavnim aktivnostima, tijekom školovanja i u slobodnom vremenu učenika, poticaj razvoju dispozicija i općenito cjelovitoga djetetovog razvoja i osobnosti.

2.3. Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti

Svoje slobodno vrijeme učenici mogu provoditi u školi u obliku izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti. Škola danas nastoji što više aktivirati učenike, kako u odgojno-obrazovnom sustavu tako i u društvu. Puževski (2002, 120) navodi osnovne karakteristike djelovanja i postojanja suvremene škole:

- angažiranosti tako da cijelu svoju društveno-pedagošku konstrukciju postavi i usmjeri kako bi omogućila što puniji razvitak mladoga čovjeka, odgoj svih njegovih osobina i posebnosti, te stvorila mogućnosti socijalizacije učenika.
- otvorenosti kako bi ostvarila podruštvljavanje odgoja te se transformirala iz u sebe zatvorenog učilišta u društveno i pedagoški otvorenu instituciju
- samoupravnost kao stupanj demokratičnosti koji u samoupravnoj praksi uvodi, priprema i odgaja za demokratsko ponašanje.

Kao oblik rada s djecom izvannastavne i izvanškolske aktivnosti imaju određene specifičnosti, što u organizaciji, a što u realizaciji aktivnosti koje provode (Šiljković i sur., 2007). Puževski (2002) ističe kako izvannastavno i izvanškolsko angažiranje mladih omogućuje njegovanje kulture slobodnog vremena, a onda i proces profesionalnog usmjeravanja kroz brižljivo uvođenje mladih u svijet znanosti, tehnike, rada, kulture, umjetnosti i ostala pedagoška htijenja za koja se u tom radu pružaju mogućnosti realizacije. Izvanškolske aktivnosti čine različiti organizacijski i programski oblici okupljanja učenika u društvima, klubovima i drugim institucijama izvan škole. (Šiljković i sur. 2007 prema Cindrić, 1992). Izvannastavne aktivnosti predstavljaju odgojno planirane djelatnosti koje omogućavaju svestrano potvrđivanje učenikove ličnosti, a nastavniku daju mogućnost proširenoga obrazovnog utjecaja pri čemu je uključivanje učenika u njih, uglavnom, regulirano zakonskim propisima (Previšić, 1987).

Smisao i rad izvannastavnih aktivnosti pa i izvanškolskih nije samo u pružanju mogućnosti darovitima, već u poticajima omogućavanja i stvaranja uvjeta da se što više učenika uključi u razne organizacijske oblike u kojima će naći smisao i zadovoljstvo te shvatiti njihovu potrebu (Mlinarević i Brust, 2009).

2.4. Zakonska podloga za izvannastavne aktivnosti

Odgoj i obrazovanje u školi ostvaruje se na temelju nacionalnog kurikulumu (*Nacionalnoga okvirnog kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje, 2014*), nastavnih planova i programa i školskoga kurikulumu, kako određuje članak 26. *Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2014)*. Nadalje, u članku 28. u stavku 2. stoji da školski kurikulum utvrđuje dugoročni i kratkoročni plan i program škole s izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima, a donosi se na temelju nacionalnog kurikulumu i nastavnog plana i programa, stavak 3. istog članka dodaje kako školski kurikulum određuje i nastavni plan i program izbornih predmeta, izvannastavne i izvanškolske aktivnosti i druge odgojno-obrazovne aktivnosti, programe i projekte prema smjernicama hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda.

Članak 35. *Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2014, 12)* odnosi se isključivo na izvannastavne aktivnosti te sadrži sljedeća tri stavka:

„Radi zadovoljavanja različitih potreba i interesa učenika školska ustanova organizira posebne izvannastavne aktivnosti.

Izvannastavne aktivnosti se planiraju školskim kurikulumom i godišnjim planom i programom rada neposrednih nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti u školskoj ustanovi.

Izvannastavne aktivnosti nisu obvezni dio učenikovog opterećenja, ali se mogu priznati učenicima kao ispunjavanje obveza u školi.“

U članku 142. stavku 3. stoji kako se u državnom proračunu osiguravaju sredstva za sufinanciranje programa od zajedničkog interesa za odgojno-obrazovnu djelatnost među kojima su i programi izvannastavnih aktivnosti.

Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (2008) u pojmovniku u članku 2. definira izvannastavne aktivnosti kao oblik aktivnosti koji škola planira, programira, organizira i realizira, a u koju se učenik samostalno, neobvezno i dobrovoljno uključuje. Isti dokument u članku 16. kaže kako se nastavnim planom za osnovnu školu propisuje tjedni i godišnji broj sati po razredima za izvannastavne aktivnosti, da opseg, sadržaj i realizacija izvannastavnih aktivnosti ovisi o organizaciji nastavnog procesa u školi, odnosno o mogućnostima izvođenja cjelodnevnoga odgojno-obrazovnog rada te da se u suradnji s tijelima lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave, civilnim društvom, roditeljima/skrbnicima te ostalima osiguravaju uvjeti za provedbu programa i aktivnosti

izvannastavnih sadržaja koje škola provodi u skladu s mogućnostima škole i interesima učenika.

U *Nacionalnom okvirnom kurikulumu za predškolski odgoj i opće obvezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi* (2014) također stoji kako školski kurikulum donosi ponudu i realizaciju izvannastavnih aktivnosti te izradbu izvannastavnih programa. Mlinarević i Brust Nemet (2012) ističu da je važan iskorak u Nacionalnom kurikulumu (2014) i školskom kurikulumu temeljenje na kompetencijama učenika, umjesto na sadržaju koji unosi transparentniji rad u realizaciji odgojno-obrazovnih vrijednosti i ciljeva, unaprjeđenje odgojno-obrazovnih vrijednosti i ciljeva, unaprjeđenje odgojnih dimenzija, a pretpostavka su vrjednovanju i samovrjednovanju odgojno-obrazovnoga i školskoga rada te dodaju da je vrjednovanje svih kurikulumskih sastavnica osnova za praćenje i pravovremeno interveniranje u odgoju.

Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006) donosi plan izvannastavnih aktivnosti po razredima te prema ukupnom tjednom i godišnjem broju sati. Određuje i odgojno-obrazovne oblike, metode i sredstva izvannastavnoga i izvanučioničkog rada. Stoji i kako izvannastavne aktivnosti u osnovnoj školi podrazumijevaju učiteljevu slobodu kreiranja odgojno-obrazovnoga rada i smisao za stvaralaštvo, a istodobno i uspješan poticaj za angažiranje učenika za rad izvan redovite nastave. *Nastavni plan i program za osnovnu školu* (2006) detaljnije objašnjava izvannastavne aktivnosti pa kaže kako su one obično su povezane s određenim nastavnim predmetom ili su interdisciplinarne naravi. Obrazlaže se dalje o načinima i metodama realizacije izvannastavnih aktivnosti koje su pretežito radioničkoga, projektnoga, skupno-istraživačkoga, samoistraživačkog tipa odgojno-obrazovnoga rada, terenske nastave i/ili drugih aktivnih didaktičko-metodičkih pristupa. Ističe i kako se taj oblik aktivnosti organizira za sve učenike – učenike prosječnih sposobnosti, darovite učenike, učenike koji zaostaju za očekivanom razinom učenja i učenike s posebnim potrebama. Zaključuje se kako prakticiranje izvannastavnih aktivnosti pretpostavlja samostalnu učeničku odluku o uključivanju, što odražava i njihovo htijenje za većim uspjehom, a pokazuje i veću motivaciju za učenjem u slobodnijim okruženjima poučavanja/učenja. Izvannastavne aktivnosti su najdjelotvorniji način sprječavanja društveno neprihvatljivoga ponašanja, a iznimno su poticajni za samoaktualizaciju učenika i samostalnoistraživačko učenje.

2.5. Područja izvannastavnih aktivnosti u školi

Postoji više podjela područja i sadržaja izvannastavnih aktivnosti, a u radu se donosi prema *Nastavnom planu i programu* (2006.), Jurčiću (2008) i Mlinarević i Brust Nemet (2012). *Nastavni plan i program za osnovnu školu* (2006, 7) donosi sljedeće sadržaje i područja izvannastavnih aktivnosti:

- literarne, dramske, novinarske, filmske radionice, likovne radionice, organiziranje školskog radija i školskih novina, projekti – umjetnički stilovi i razdoblja (odjeća, komunikacija, obrasci ponašanja, prehrana, itd.), glazbeni projekti (prepoznavanje trajnih vrijednosti i kvaliteta u umjetničkoj glazbi i ostalim glazbenim pravcima, primjerice, pop, rock, jazz i dr.), zborsko pjevanje, itd.,
- prirodoslovno-matematičko područje, koje omogućuje iskustveno učenje i razmatranje odnosa, primjerice, čovjek i biljke, čovjek i životinje, pokusi iz kemije, kemija u okolišu, kemija u svakodnevnom životu, meteorologija, istraživanje uzroka i posljedica prirodnih nepogoda, kartografija, genetika, astronomija i sl.,
- sportsko-zdravstveno-rekreacijsko područje koje se odnosi na stjecanje sportskih vještina i sposobnosti (nogomet, košarka, odbojka, šah...), učenje društvenih folklor, ovladavanje vještinama i sposobnostima korektivne gimnastike, vježbama relaksacije i dr.,
- njegovanje nacionalne i kulturne baštine, koje se odnose na izradbu i realizaciju projekata o istraživanju zavičaja, etnologije, turističke kulture i sl.,
- očuvanje prirode i okoliša te zdravoga načina života – istraživanje zavičaja i očuvanje njegova okoliša, učenje o očuvanju okoliša, stjecanje kulture življenja u zdravom okolišu za zdrav okoliš,
- društveno-humanistički projekti i radionice (građanski odgoj i obrazovanje, prava djece i ljudska prava),
- učeničko zadrugarstvo – seosko gospodarstvo, domaćinstvo, pčelarstvo, osnovne tehnike kukičanja, vezenja, pletenja, uređenje školskih vrtova i sl.,
- tehničko stvaralaštvo (tehničke inovacije, tehnike modeliranja i građenja, maketarstvo, i dr.).

Jurčić (2008,11) navodi da se prema nastavnim područjima izvannastavne aktivnosti može uvjetno grupirati u područja:

- tjelesne i zdravstvene kulture,
- prirodoslovlja i ekologije,
- jezično-umjetničko i
- informatičko-matematičko područje.

Nadalje ih, prema namjeni, dijeli na izvannastavne aktivnosti koje utječu na razvitak ličnosti učenika (obrazovne, umjetničke, informativno-poučne), a prema mjestu ostvarivanja izvannastavne aktivnosti organiziraju se u školskom prostoru i izvan škole.

Mlinarević i Brust Nemet (2012, 79) predlažu sljedeća odgojno-obrazovna područja u izvannastavnim aktivnostima:

- jezično-komunikacijsko područje,
- društveno-humanističko područje,
- matematičko-prirodoslovno područje,
- tehničko-tehnolojsko područje,
- tjelesno-zdravstveno područje,
- umjetničko područje,
- praktični rad i dizajniranje.

Izvannastavne aktivnosti u školi mjesto su osobnog razvoja svakog učenika i zbog toga im se treba dati posebna pozornost. Postoje različite izvannastavne aktivnosti koje se trenutno provode u školama. Nastavni plan i program propisuje određene sadržaje i područja izvannastavnih aktivnosti, ali školskim kurikulumom određuje se plan i program izvannastavnih aktivnosti što znači da učitelj sam odabire koju izvannastavnu aktivnost će voditi.

3. KURIKULUM IZVANNASTAVNIH AKTIVNOSTI

3.1. Cilj i zadatci izvannastavnih aktivnosti

U izvannastavnim aktivnostima trebali bi se ostvarivati ciljevi i zadaci koje nije moguće ostvariti u redovnoj nastavi te nuditi sadržaji koji prate suvremena zbivanja i spoznaje (Proleta i Svalina, 2011). Izvannastavne aktivnosti mogu pomoći svestranom formiranju ličnosti, poticanju stvaralaštva kod učenika, zadovoljavanju individualnih sklonosti djece, proširivanju njihova znanja, sadržajnom iskorištavanju slobodnog vremena, uključivanju djece i mladih u društveno koristan rad i, uopće, razvoj socijalne komunikacije među mladima (Proleta i Svalina, 2011, prema Previšić 1985).

Jurčić (2008) pak ističe da je cilj izvannastavnih aktivnosti poticati učenika na otkrivanje novoga znanja, ovladavanje i dragovoljno bavljenje sadržajima i stvaralačkim procesima prema osobnim potrebama i interesima koji se dalje razvijaju i usavršavaju.

Zadatci izvannastavnih aktivnosti koji se ostvaruju u pojedinim izvannastavnim aktivnostima u školi prema Mlinarević i Brust Nemet (2012, 143) su sljedeći:

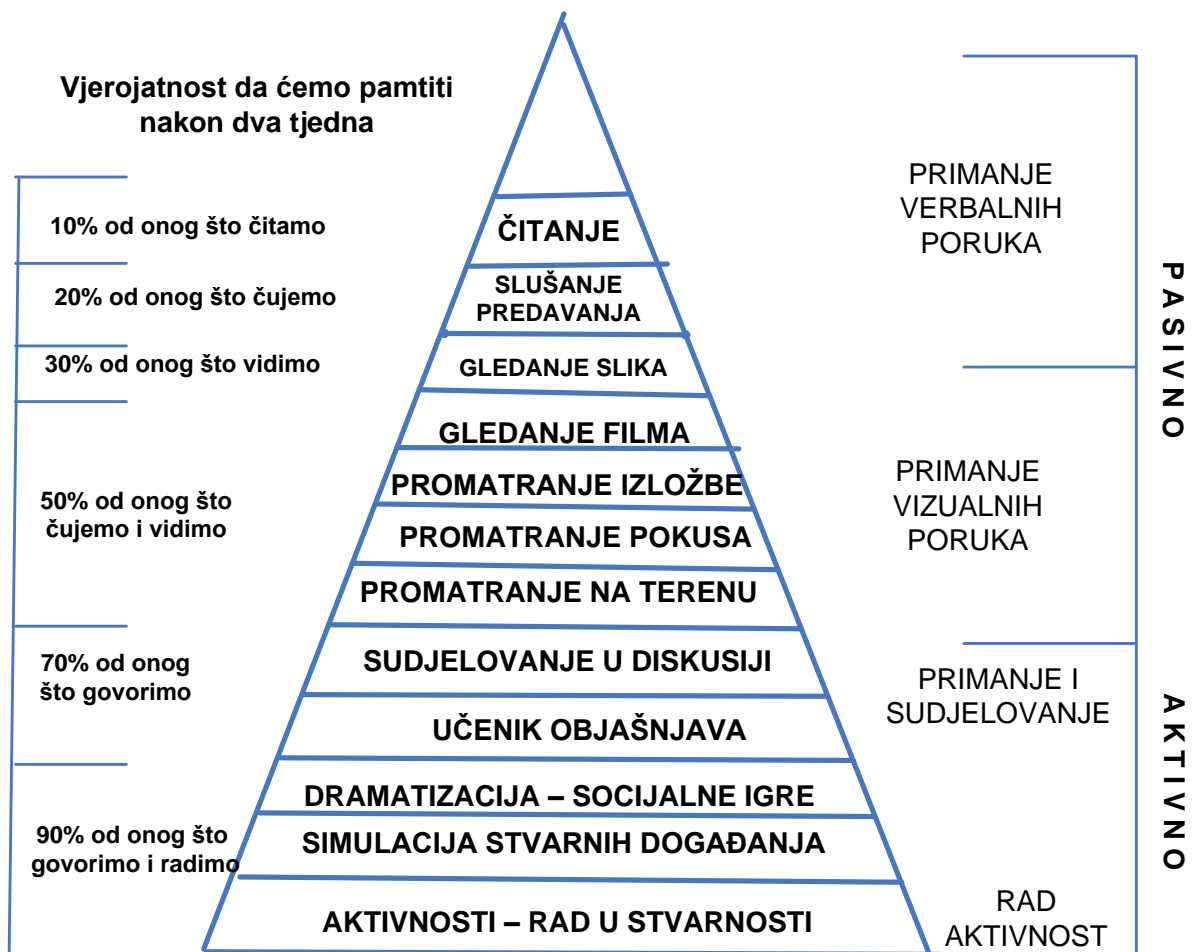
- povezivanje, proširivanje i produbljivanje znanja, vještina, i navika stečenih u nastavi i izvannastavnim aktivnostima,
- usvajanje novih znanja, vještina i navika,
- razvijanje interesa za društveno koristan, humanitarni i volonterski rad,
- identifikacija darovitih učenika i učenika koji pokazuju pojačani interes za pojedino područje,
- pobuđivanje znatiželje,
- osposobljavanje za aktivnosti u slobodnome vremenu koje će biti u funkciji razvoja odgoja i obrazovanja, prevencije svih vrsta ovisnosti, zaštite i unaprjeđenja zdravlja,
- osposobljavanje za aktivno sudjelovanje u društvenome životu i njegovom civilnom i demokratskome razvoju,
- poticanje dječjega stvaralaštva,
- osposobljavanje za komunikaciju, interakciju i kooperaciju s drugima,
- omogućavanje upoznavanja drugih i drukčijih,
- omogućavanje učenja fleksibilnosti i tolerancije.

Svrha je izvannastavnih aktivnosti da potiču učenike na stvaralaštvo, stjecanje znanja i umijeća prema njihovim individualnim interesima i sposobnostima (Šiljković i sur., 2007).

3.2. Metode rada u izvannastavnim aktivnostima

Prema *Nastavnom plan i programu (2006)* načini i metode realizacije izvannastavnih aktivnosti pretežito su: radioničkoga, projektnoga, skupno-istraživačkoga, samoistraživačkog tipa odgojno-obrazovnoga rada, terenske nastave i/ili drugih aktivnih didaktičko-metodičkih pristupa.

Teorija pod nazivom „stožac iskustva“ imala je dosta utjecaja na didaktičare koji su pokušavali objasniti kriterije za izbor nastavnih medija ili didaktička pravila za dizajn nastave odnosno dizajn procesa učenja (Matijević, 2006). Edgar Dale je kako Matijević (2006) dalje navodi samo naznačio redosljed didaktičkih medija i strategija s obzirom na njihovu učinkovitost od najmanje učinkovitih na vrhu stošca do najdjelotvornijih na dnu stošca: verbalna iskustva (slušanje), vizualne poruke, statične slike, radio emisije (zvučne poruke putem medija), pokretne slike (film), izložbe konkretnih predmeta, izleti u prirodu, demonstracijski pokusi, dramatizacija sa sudjelovanjem, istraživačko-kreativna iskustva, te na kraju neposredno planirana iskustva u stvarnosti kao što se vidi iz slike 1., stožac iskustva.

Slika 1. Stožac iskustva

Ove metode, oblici i načini rada svoju punu potvrdu nalaze u istraživačkoj nastavi, nastavi temeljenoj na učenikovu iskustvu, projektnoj nastavi, multimedijskoj nastavi, individualiziranome pristupu učeniku, interdisciplinarnome pristupu, tj. u povezivanju programskih sadržaja prema načelima međupredmetne povezanosti, problemskome učenju, učenju u parovima, učenju u skupinama i slično (Mlinarević i Brust Nemet, 2012).

O metodama rada u izvannastavnim aktivnostima odlučuje učitelj, pri tome bi trebao uzeti u obzir preporuke didaktičara, ali i učeničke interese i potrebe kako bi što duže održali učenikovu pozornost za sadržaje izvannastavnih aktivnosti.

Mlinarević i Brust Nemet (2012) kao oblike aktivnog učenja izdvajaju igru kao metodu i projekt. Igra je česta metoda u izvannastavnim aktivnostima, kao i u svim ostalim odgojno-obrazovnim segmentima, a primjeri se nalaze u pedagoškoj, psihološkoj i metodičkoj literaturi. Autorice ističu da se učitelji trebaju paziti da sadržaji igre ostanu cijelo vrijeme dominantni, a ne da ih zamijene pravila, ciljevi ili tehničke pojedinosti igre. Nadalje ističu

prednosti projekta kao metode, kažu da kvalitetno odvijanje projektne nastave potiče učenički angažman tijekom rada, a to kao krajnji rezultat pridonosi zadovoljstvu usvojenosti gradiva. Taj je oblik nastave koristan u radu na kompleksnim temama i zadacima. Navode **se** i **neke** ključni preduvjeti da bi projekt bio uspješan: mora biti dovoljno izazovan za učenike, dovoljno složen zadatak koji ne može svaki pojedinac izvesti sam, pripremne radnje moraju biti kvalitetno obavljene, jasno postavljeni ciljevi te načini i kriteriji vrjednovanja kvalitete projekta, odrediti veličinu i sastav skupine. Najbitnije je tijekom rada učenike usmjeravati na zajednički rad te naglasiti pozitivnu međuovisnost koju podrazumijeva kvalitetna projektna nastava, ali i pojedinačnu odgovornost za sveukupni rad na projektu (Mlinarević i Brust Nemet, 2012).

Kako bi rad u izvannastavnim aktivnostima bio što učinkovitiji potrebno je osim učenika i učitelja u rad uključiti i ostale sudionike, kao što su sustručnjaci, suradnici iz drugih škola, roditelji, lokalna zajednica i ostali.

3.3. Uloga roditelja u izvannastavnim aktivnostima

Uspješnost izvannastavnih aktivnosti određuju mnogi čimbenici te je potrebno uspostaviti međusobnu suradnju, koordinaciju rada što nije lak i jednostavan zadatak. Škola je u nas odavno trebala prestati biti državna institucija, gradimo je kao društvenu instituciju smišljenog pedagoškog djelovanja ističe Puževski (2002). Autor smatra da bi po načinu života i rada škola trebala biti životna radna zajednica za društveni odgoj mladih u kojoj oni, uz pomoć pedagoških radnika i sve više drugih odraslih žive, uče i rade u jednoj humanoj i demokratskoj atmosferi, te tu zadovoljavaju i svoje različite životne potrebe u izvannastavno i u slobodno vrijeme. Ono što je bitno drugačije u odnosu na prošla vremena jest to što roditelji više ne prepuštaju svu ulogu odgoja i obrazovanja unutar škole isključivo nastavnicima, već stvaraju svoje vlastite zahtjeve i očekivanja prema nastavnicima i cjelokupnom školskom osoblju želeći tako uspostaviti partnerske odnose pomoću kojih će moći, u suradnji s ostatkom školskog kolektiva, adekvatno kontrolirati i usmjeravati rast i razvoj vlastitog djeteta (Kosić, 2009). Rosić (2005) ističe da su nositelji aktivnosti u slobodnom vremenu svi građani, obitelji, odgojno-obrazovne ustanove, radne organizacije, kulturno-umjetnička društva, športski klubovi i drugi.

Kolak (2006) definirao je suradnju s roditeljima kao bitan društveni proces koji obuhvaća niz aktivnosti i djelatnosti (koji se mijenjaju ovisno o vremenu i postojećim uvjetima) učitelja i roditelja, a cilj im je što kvalitetniji, sigurniji i uspješniji razvoj učenika. Kako bi se postigao cilj koji je na vrhu prioriteta svima onima koji su u odgojno – obrazovnom kontaktu s djecom (roditelji, nastavnici), a podrazumijeva stvaranje samostalne, savjesne, odgovorne i kozmopolitske ličnosti djeteta, nužno je uspostaviti povezujuću kariku između roditelja i nastavnika, a ta karika upravo nosi naziv partnerstvo (Kosić, 2009). Iz tako definiranog cilja suradnje učitelja i roditelja Kolak (2006) utvrđuje i zadatke suradnje:

- međusobna razmjena informacija koja pridonosi napretku učenika
- sudjelovanje roditelja u raznim nastavnim i izvannastavnim aktivnostima
- uspostavljanje raznih oblika neslužbenog druženja roditelja i učitelja
- uključivanje roditelja u organe upravljanja i organizaciju škole
- uključivanje roditelja u mehanizme evaluacije
- osnaživanje roditelja kao donatora i volontera
- razvoj sposobnosti učitelja za rad s roditeljima.

Kako bi takva suradnja bila uspješna potrebno je dodatno obrazovati i roditelje i učitelje. Iako su toga svjesni i stručnjaci i sami roditelji, relativno je mala spremnost roditelja na uključivanje. Razlozi za to su uglavnom: teški uvjeti življenja, nenaviklost roditelja na preventivne programe te loša iskustva stečena tradicionalnim metodama izvedbe kurikuluma (Kosić, 2009).

Podrška roditelja u učenju podrazumijeva poticanje djeteta na učenje, stvaranje uvjeta za zadovoljavanje učeničkih interesa u izvannastavnim aktivnostima, organizaciju vremena, zajedničko raspravljanje i unaprjeđivanje kvalitete školskih aktivnosti (Mlinarević i Brust Nemet, 2012).

Učinkovitost odgoja u slobodnom vremenu odraz je jedinstva teorije i prakse odgojnog rada, stručne i znanstvene osposobljenosti voditelja, njihove pedagoške kulture i metodičko-voditeljskog umijeća u radu, te suradnje s roditeljima čija djeca i mladež sudjeluju u pojedinim interesnim slobodnim aktivnostima (Rosić, 2005, 216).

Kompetentnost učitelja da obavlja svoj rad što kvalitetnije, spremnost učenika na suradnju i uključenost ostalih odraslih osoba u rad izvannastavnih aktivnosti. Vrlo je bitna uloga roditelja u izvannastavnim aktivnostima, oni potiču svoju djecu na rad i time pozitivno utječu na stav učenika o školi. Također, u izvannastavne aktivnosti trebalo bi uključiti i druge osobe kao što su drugi učitelji i učenici škole te pripadnici uže i šire zajednice.

4. UČENIK U IZVANNASTAVNIM AKTIVNOSTIMA

4.1. Učenici i njihove potrebe i interesi

Slobodno je vrijeme prostor slobode, vrijeme izvan profesionalnih, obiteljskih i društvenih obveza pojedinca, u kojem osoba sama odabire hoće li svoje slobodno vrijeme iskoristiti za razvoj svojih potencijala. Hoće li to ona doista i učiniti ovisi upravo o tome je li na nju bio usmjeren određeni odgojni utjecaj u kritičnom razdoblju njezinoga odrastanja. Upravo u tome jest veliki značaj škole, jer škola ima mogućnost, priliku i zadaću sustavno odgojno utjecati u svim segmentima, pa tako i u segmentu odgoja za slobodno vrijeme. Sadržaji izvannastavnih aktivnosti trebaju biti prilagođeni tako da se kroz njihovu realizaciju lako može doći do toga cilja (Martinčević, 2010). Učenici jedan dio svog slobodnog vremena posvećuju aktivnostima koje se organiziraju u školi, navodi Martinčević (2010) te naglašava kako je to ključna činjenica kojoj trebamo posvetiti punu pozornost. Izlasci u bilo koji društveni kontekst bez nadzora privlačit će njihovu pozornost više od aktivnosti u školi koja je predstavljena kao obveza (Zrilić i Košta, 2009).

Zrilić i Košta (2009) naglašavaju da je sve više nekih novih oblika neprihvatljivih ponašanja, a kao važno spominju česte izjave učenika da im je dosadno, da nemaju gdje provesti slobodno vrijeme osim na ulici, a u višim razredima osnovne škole već zalaze i u kafiće. Mlinarević i Brust Nemet (2009) pak ističu da stvarne mogućnosti i kreativni potencijali učenika u slobodnim aktivnostima nisu do kraja iskorišteni, a pedagoška, posebno komunikacijska metoda rada učitelja, još uvijek ne pogoduje poticanju i razvijanju stvaralaštva učenika u izvannastavnim aktivnostima.

Rad u izvannastavnim aktivnostima trebao bi biti slobodan, spontan, dinamičan, raznovrstan, a polaziti od interesa učenika, njihovih želja, sklonosti i nadarenosti. Takav rad je nesputan strogim programima, ocjenama, strahom zbog neuspjeha, a učenik u njima sudjeluje s namjerom da produbi svoje znanje, da se zabavi, razonodi, da provede korisno i ugodno vrijeme izvan redovne nastave (Mlinarević i Brust Nemet, 2009).

4.2. Utjecaj izvannastavnih aktivnosti na učenika

Stručnjaci su složni oko toga da izvannastavne aktivnosti imaju pozitivan utjecaj na učenike. Massoni (2011) ističe nekoliko pozitivnih utjecaja izvannastavnih aktivnosti na učenike:

- Smanjili su probleme u ponašanju te odgovorno obavljaju svoje obveze.
- Imaju više ocjene, pozitivniji stav prema školi i visoko samopouzdanje.
- Završetak škole – manja je vjerojatnost da će se učenici koji su uključeni u izvannastavne aktivnosti isključiti iz škole, i veća je vjerojatnost da će imati viši akademski uspjeh.
- Potiče ih da aktivno sudjeluju u zajednici kao djeca, a kasnije i kao odrasli.

U tome se slaže i Wilson (2009) pa kaže da prednosti sudjelovanja u izvannastavnim aktivnostima uključuju: bolje ocjene, bolje rezultate u standardiziranim testovima, viši stupanj obrazovanja te pozitivnije samopoimanje. Autor ističe da sudionici u izvannastavnim aktivnostima često uče vještine kao što su timski rad i vodstvo, a sudjelovanje u izvannastavnim aktivnostima smanjuje vjerojatnost konzumacije alkohola i nedopuštenu uporabu droga i vezana problematična ponašanja. Oni koji sudjeluju u izvannastavnim aktivnostima često imaju viši prosjek od ostatka razreda i smanjen broj izostanaka.

U izvannastavnim aktivnostima ostvaruju se ciljevi i zadatci koje nije moguće ostvariti u redovnoj nastavi. Zajednički se biraju sadržaji, metode i oblici rada koji prate suvremena zbivanja i spoznaje, interese i potrebe učenika i voditelja izvannastavne aktivnosti (Mlinarević i Brust Nemet, 2012).

Negativni utjecaji uočljivi su samo onda ako su učenici opterećeni redovnom nastavom i nakon toga još idu na izvannastavne aktivnosti, pogotovo ako su te aktivnosti različiti sportovi. Dođe li do toga, učenici budu preumorni za obavljanje zadataka redovne nastave što dovodi do lošijih ocjena te slabijeg općeg uspjeha. Kako su učenici preumorni, smanjuje im se i motivacija za izvannastavne aktivnosti te ni u njima ne ostvaruju pozitivne rezultate. Kako do toga ne bi došlo potrebno je postići ravnotežu između redovne nastave i izvannastavnih aktivnosti.

4.3. Kompetencije učenika u izvannastavnim aktivnostima

Pozitivan utjecaj izvannastavne aktivnosti imaju i na razvijanje različitih kompetencija učenika. Naglasak je na razvoju inovativnosti, stvaralaštvu, rješavanju problema, razvoju kritičkoga mišljenja, poduzetnosti, informatičkoj pismenosti, socijalnom i drugim kompetencijama (Mlinarević i Brust Nemet, 2012). Kompetencije koje djeca usvajaju tijekom pohađanja izvannastavnih aktivnosti uslijed organizacijskih specifičnosti bitne su za njihov život ističu Šiljković i sur., (2007) jer djeca usvajaju vještine i znanja potrebne za samostalno, cjeloživotno učenje. Europska unija odredila je osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje koje je obrazovna politika Republike Hrvatske prihvatila kao ciljeve *Nacionalnog okvirnog kurikulumu za predškolski odgoj i opće obvezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi* (2014) te se one razvijaju kroz odgojno-obrazovni sustav pa tako i kroz izvannastavne aktivnosti. Kompetencije (Mlinarević i Brust Nemet, 2012) su sljedeće:

1. Komunikacija na materinskome jeziku
2. Komunikacija na stranim jezicima
3. Matematička, prirodoslovna i tehnološka kompetencija
4. Digitalna kompetencija
5. Učiti kako učiti
6. Socijalna i građanska kompetencija
7. Inicijativnost i poduzetnost
8. Kulturna svijest i izražavanje.

Kompetencije kojima poučavamo učenika odnose se na njegov odnos s drugima, tolerancija i socijalna osjetljivost, zajedništvo, suradnja, razumijevanje i poštivanje drugih, stjecanje i vježbanje unutarnje kontrole (samodisciplina, samopoštovanje, vladanje sobom, samokontrola, mišljenje i djelovanje prema vlastitim vrijednosnim mjerilima), komuniciranje i uspješno funkcioniranje u međuljudskim odnosima, uvažavanje razlika. Navedene kompetencije najviše možemo razvijati izvannastavnim aktivnostima, ističu (Zrilić i Košta, 2009).

Izvannastavne aktivnosti imaju velik utjecaj na razvoj učenika utjecaj i on je uglavnom pozitivan i učenici u izvannastavnim aktivnostima razvijaju svoje kompetencije koje im pomažu u izgradnji vlastitog identiteta, jačanju pozitivne slike o sebi te u profesionalnoj orijentaciji.

5. UČITELJ U IZVANNASTAVNIM AKTIVNOSTIMA

5.1. Uloga učitelja kao voditelja izvannastavne aktivnosti

Suvremeni kurikulum, kao odgovor na mnoge zahtjeve drugačijeg karaktera suvremenog društva, definira temeljne odgojno-obrazovne vrijednosti i ciljeve odgoja i obrazovanja te donosi okvir za stjecanje temeljnih i stručnih kompetencija učenika. Nositelji osmišljavanja i realizacije odgojno-obrazovne prakse temeljene na postavljenim vrijednostima i ciljevima, a usmjerene osiguravanju stjecanja definiranih kompetencija, jesu učitelji (Blažević, 2014). Suvremeni učitelj ističe Kostović-Vranješ (2014) mora biti osposobljen za usklađivanje svog profesionalnog djelovanja s promjenama i zahtjevima suvremenog društva kojemu je glavni imperativ održivi razvoj, a kako bi osposobio učenike za njihov osobni i profesionalni rad u 21. stoljeću na održiv način. No, dodaje da nažalost, odgojno-obrazovna praksa bilježi nedostatno pedagoški kompetentne učitelje za integriranje obrazovanja za održivi razvoj u aktualne nastavne programe, a učitelji praktičari to obrazlažu manjkavostima u inicijalnom obrazovanju za nastavničku profesiju i nedostatnim stručnim usavršavanjima u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje. Rosić (2005) navodi kako se pedagogija slobodnog vremena kao pedagoška disciplina, predaje na nastavničkim fakultetima samo studentima pedagogije, dok studenti ostalih nastavničkih odsjeka tijekom svog studija niti ne čuju da postoji kolegij pod tim imenom što znači da takvi nastavnici dolaze u škole nedovoljno osposobljeni da učenicima pomognu u osmišljavanju slobodnog vremena, inzistiraju na poučavanju samo vlastitog predmeta te tako učenici ostaju uskraćeni i u elementarnim obrazovnim informacijama o planiranju slobodnog vremena.

Unatoč tome, Kostović-Vranješ (2014) objašnjava da je uloga visokih učilišta u osposobljavanju učitelja izrazito odgovorna i važna te oni moraju osmisliti i provoditi nastavne programe koji bi imali optimalan odnos stručnog i znanstvenog dijela programa budućih edukatora s jedne strane te pedagoškog, psihološkog, didaktičkog i metodičkog osposobljavanja s druge strane.

Bez obzira na količinu znanja o izvannastavnim aktivnostima koje učitelji imaju, od njih se u školi očekuje da definiraju ciljeve, metode, socijalne oblike rada, te izabiru materijalna sredstva potrebna za izvođenje određenoga programa izvannastavne aktivnosti. S pedagoško-didaktičkoga stajališta od učitelja - voditelja također se očekuje da bude pokretač i organizator u izvođenju izvannastavne aktivnosti, da bude dijagnostičar koji otkriva „najjaču“

učenikovu sposobnost te na nju usredotočuje svoje djelovanje, da bude demokratski rukovoditelj koji vodi i savjetuje učenike; da bude kreator sklon istraživanju, eksperimentiranju, izboru te usvajanju vještina i metoda koje unapređuju njegovo pedagoško, didaktičko i metodičko djelovanje. Uz sve navedeno, učitelj - voditelj mora i ostvariti točno određeni program izvannastavne aktivnosti (Jurčić, 2008).

Kako bi učitelji sve zadatke kvalitetno obavili te pri provođenju izvannastavne aktivnosti išli u korak s razvojem tehnologije i novostima u odgojno-obrazovnom sustavu kako ne bi novim generacijama djece bili dosadni sa svojim zastarjelim metodama poučavanja, morali bi nastaviti svoje profesionalni razvoj u obliku cjeloživotnog obrazovanja.

Profesionalni razvoj učitelja započinje stjecanjem visokoškolskih teorijskih znanja za učinkovit i kvalitetan praktični rad u školi, nastavlja se tijekom nastavnog rada stjecanjem znanja u praksi, a nadograđuje se stjecanjem znanja o praksi temeljem osobnog promišljanja vlastitog iskustva, za razliku od osobnog odabira nastavka usavršavanja u području obrazovanja, učitelji moraju biti uključeni u različite oblike organiziranih stručnih usavršavanja koja su obvezna prema Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Kostović-Vranješ, 2014).

Stručno usavršavanje učitelja u području izabranog programa izvannastavne aktivnosti kako navodi Jurčić (2008) mora biti usmjereno u dva pravca. Prvo se odnosi na razumijevanje svrhe i cilja izvannastavnih aktivnosti. Svrha je školskih izvannastavnih aktivnosti poticati socijalne vještine, odgajati, njegovati te usmjeravati pozitivne interese i vrijednosti učenika, obogatiti njegov život, učiniti ga ljepšim, zanimljivijim i raznolikijim dok je cilj izvannastavnih aktivnosti poticati učenika na otkrivanje novoga znanja, ovladavanje i dragovoljno bavljenje sadržajima i stvaralačkim procesima prema osobnim potrebama i interesima koji se dalje razvijaju i usavršavaju. Drugo je, nastavlja Jurčić (2008) usmjereno na učiteljevu sposobnost u pedagoško-metodičkom osmišljavanju programa izvannastavne aktivnosti s bitno drukčijim pristupima negoli u redovitoj nastavnoj djelatnosti. Razvoj znanosti i tehnologije osigurava učiteljima brojne mogućnosti za oblikovanje i izvođenje programa izvannastavnih aktivnosti koje ga zanimaju, ispunjavaju i omogućuju mu osobni razvoj. Tehnike i tehnologije učiteljima nude nove modele stvaralaštva i učenja u izvođenju izvannastavne aktivnosti.

Koncept suvremenog profesionalnog razvoja učitelja usmjeren je prema učitelju koji je aktivan, reflektivni praktičar i istraživač svoje prakse i koji je individualno odgovoran za vlastiti razvoj i profesionalni uspjeh (Kostović-Vranješ, 2014).

5.2. Učitelj kao kreator ozračja u izvannastavnim aktivnostima

Imperativ uspješnosti djelovanja suvremenog učitelja njegova je sposobnost da školu učini sredinom u kojoj su učenici sretni, gdje doživljavaju pozitivna iskustva, ali i mjesto u kojoj uče na njima prihvatljiv, istraživački i suradnički način (Zrilić i Košta, 2009).

Voditelj izvannastavne aktivnosti ima ključnu ulogu u oblikovanju ozračja odgojno-obrazovne skupine koja značajno utječe na ukupnu kulturu škole ističu Mlinarević i Brust Nemet (2012). Svaka odgojno-obrazovna skupina ima svoju kulturu. S obzirom da su voditelji izvannastavne skupine primorani kreatori kulture odgojno-obrazovne skupine, na njima je da izgrade i oblikuju norme, aktivnosti i načine ophođenja koje će izgraditi posebnu kulturu odgojno-obrazovne skupine. O njemu ovisi ponašanje i djelovanje pojedinaca te međusobni odnosi u cijeloj odgojno-obrazovnoj skupini ili u pojedinome timu. Cilj je svakoga voditelja stvoriti kulturu odgojno-obrazovne skupine koja se temelji na povjerenju i prihvaćanju, koja će biti temelj za uspostavu poticajne okoline i ugodnoga ozračja (Mlinarević i Brust Nemet, 2012).

Otvorena komunikacija, ozračje koje ne nameće strogo uokviren rad i učenje za ocjenu, elementi su koji izrazito pozitivno djeluju na uključivanje svakog učenika jer nema straha od neuspjeha. Ovakvo ozračje u izvannastavnim aktivnostima idealno je mjesto za uključivanje povučenog učenika u život škole. Povučeni učenici koji teško uspostavljaju odnose s vršnjacima često znaju imati problema s dječjom agresivnosti koja je rezultat teškoće i neuspjeha u socijalnom polju. Djetetu koje je povučeno potrebna je svakodnevna podrška okoline, upućivanje pohvala, te češće uključivanje u grupne radove (Zrilić i Košta, 2009).

Kvalitetna kultura odgojno-obrazovne skupine temelji se na pozitivnoj interakciji voditelja i učenika te učenika međusobno, zajedničkim vjerovanjima, običajima i ponašanju. Njezino bitno obilježje je aktivno uključivanje učenika. Učenici trebaju sudjelovati, odlučivati i zajedno s voditeljem sudjelovati u kreiranju poticajnoga okruženja; sudjelovati u rješavanju problema; planiranju školske budućnosti te stvoriti skupno ozračje, homogenost i uvjete, odnosno poticajnu i pozitivnu kulturu odgojno-obrazovne skupine (Sušan, 2011).

5.3. Kompetencije učitelja za rad u izvannastavnim aktivnostima

Koordinatori i kreatori izvannastavnih programa su učitelji, a realiziraju se razgovorima, radom u radionicama, zajedničkim neformalnim druženjima, uključivanjem učenika u život škole uređenjem okoliša, suradnjom s roditeljima, te na satovima razrednika. Za to je potreban velik angažman učitelja, socijalna i stručna, ali i kreativna kompetencija (Zrilić i Košta, 2009).

Kod definiranja kompetencija učitelja nužno je pristupiti multidisciplinarno (pedagogija, psihologija, sociologija, komunikologija itd.) te se može govoriti o različitim učiteljskim kompetencija od onih vrlo širokih i općenitih (temeljnih) do vrlo specifičnih i stručnih (Blažević, 2014). Jurčić (2012, 15) kompetenciju učitelja definira kao stručnost koju priznaju oni s kojima radi (učenici i roditelji) temeljena na znanju, sposobnostima i vrijednostima. Pod pojmom znanja podrazumijevaju se znanja iz područja didaktike, teorije škole, školske organizacije, komunikacije i socijalizacije. Kao važne sposobnosti učitelja navode se sposobnosti organizacije, vođenja, komunikacije, motivacije, inovacije i analiziranja, a pod pojmom vrijednosti podrazumijevaju se integralne elemente načina opažanja i življenja s drugima u društvenom kontekstu škole. Jurčić (2012, 16) osobito naglašava kako je kompetencije učitelja nužno promatrati umrežene u temeljna područja učiteljeva rada:

- metodologija izgradnja kurikula nastave
- organizacija i vođenje odgojno-obrazovanog procesa
- oblikovanje razrednog ozračja
- utvrđivanje učenikova postignuća u školi
- izgradnja modela odgojnoga partnerstva s roditeljima.

Učinkovitost obrazovanja ovisi o osposobljenosti učitelja, odnosno kvaliteta nastavnog procesa ovisi o tome koliko je kvalitetan učitelj. Ako je učitelj tijekom svog inicijalnog obrazovanja stekao temeljne nastavničke kompetencije i ako ih proširuje i nadograđuje tijekom svog profesionalnog usavršavanja, onda je on zasigurno stup-temeljac učinkovitog obrazovanja (Kostović-Vranješ, 2014).

Učitelj ima veliku ulogu u izvannastavnim aktivnostima, on je kreator i voditelj. Kako bi razvijao svoje kompetencije i što uspješnije vodio izvannastavne aktivnosti potrebno je nastaviti cjeloživotno obrazovanje tijekom cijelog radnog vijeka. Učitelji moraju biti i dovoljno stručni kako bi za svaku generaciju učenika znali koje sadržaje odabrati.

6. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE

6.1. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi zadovoljstvo učenika i učitelja u školskim izvannastavnim aktivnostima s obzirom na spol, dob i mjesto u kojem se nalazi škola.

6.2. Hipoteze

Na temelju definiranog cilja proizlaze sljedeće hipoteze:

H₁: Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na godine radnog staža u procjeni učitelja o ostvarenju osobnog interesa kroz rad u izvannastavnim aktivnostima.

H₂: Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na godine radnog staža u zadovoljstvu učitelja izborom izvannastavnih aktivnosti u školi.

H₃: Ne postoji statistički značajna razlika u radu i odnosu prema učenicima unutar redovne nastave i izvannastavnih aktivnosti prema procjenama učitelja s obzirom na rad u školi u ruralnoj i urbanoj sredini.

H₄: Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na rad u školi u ruralnoj i urbanoj sredini u prihvaćanju učeničkih prijedloga za sadržaj i rad izvannastavnih aktivnosti prema procjenama učitelja.

H₅: Postoji statistički značajna razlika u vrsti korištenja izvora pri pripremanju izvannastavnih aktivnosti s obzirom na godine radnog staža.

H₆: Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na spol u procjenama učenika o ostvarenju osobnog interesa kroz rad u izvannastavnim aktivnostima.

H₇: Ne postoji statistički značajna razlika u radu učitelja tijekom redovne nastave i rada u izvannastavnim aktivnostima prema procjenama učenika s obzirom na rad škole u urbanoj i ruralnoj sredini.

H₈: Ne postoji statistički značajna razlika u prihvaćanju učeničkih prijedloga za planiranje i realizaciju rada u izvannastavnim aktivnostima prema procjeni učenika s obzirom na rad škole u urbanoj i ruralnoj sredini.

H₉: Ne postoji statistički značajna razlika u zadovoljstvu učenika izborom izvannastavnih aktivnosti u školi s obzirom na spol.

6.3. Uzorak istraživanja

Ispitivanje zadovoljstva učenika školskim izvannastavnim aktivnostima provedeno je među 108 učenika u 4 matične osnovne škole Osječko-baranjske županije (2 u ruralnoj i 2 u urbanoj sredini) te među 106 učenika u 5 matičnih osnovnih škola Požeško-slavonske županije (3 u ruralnoj i 2 u urbanoj sredini). Ukupno je 214 učenika četvrtih razreda sudjelovalo u istraživanju. U tablici 1. vidimo distribuciju ispitanika – učenika prema spolu i sredini u kojoj pohađaju osnovnu školu. Najviše je osoba ženskog spola iz urbane sredine (N=64, %=29,91), a najmanje učenika muškog spola iz ruralne sredine (N=49, %=22,90). Ukupno vidimo da je više učenika ženskog spola (N=114, %=53,27) nego muškog spola (N=100, %=46,73).

Tablica 1. Distribucija ispitanika – učenika prema području u kojem je smještena škola i spolu

Spol	Ž		M	
	N	%	N	%
Urbana sredina	64	29,91	51	23,83
Ruralna sredina	50	23,36	49	22,90
Ukupno	114	53,27	100	46,73

Ispitivanje zadovoljstva učitelja školskim izvannastavnim aktivnostima provedeno je među 30 učitelja matičnih osnovnih škola Osječko-baranjske županije (2 u ruralnoj i 2 u urbanoj sredini) te među 30 učitelja matičnih osnovnih škola Požeško-slavonske županije (3 u ruralnoj i 2 u urbanoj sredini). Ukupno 60 učitelja razredne nastave. U tablici 2. vidi se distribucija ispitanika prema sredini u kojoj se nalazi škola u kojoj rade te prema godinama radnog staža. Najviše ispitanika radi u školi u urbanoj sredini i ima više od 20 godina radnog staža njih 16 (26,66 %). Najmanje ih je zaposlenih u urbanoj sredini s 11-20 godina radnog staža, samo 3 (5%). Iz tablice je također vidljivo da je najviše ispitanika s 20 i više godina radnog staža, njih čak 31 (51,66%).

Tablica 2. Distribucija ispitanika - učitelja prema području u kojemu je smještena škola i godinama radnog staža.

Godine radnog staža	0-10		11-20		>20	
	N	%	N	%	N	%
Urbana sredina	11	18,33	3	5	16	26,66
Ruralna sredina	5	8,33	10	16,66	15	25
Ukupno	16	26,66	13	21,66	31	51,66

6.4. Postupak i instrumenti istraživanja

Istraživanje se provodilo tijekom školske godine 2015./2016. Podaci su se prikupljali na temelju dvaju anonimnih anketnih upitnika, jedan za učitelje (Prilog 1) i jedan za učenike (Prilog 2) preuzetih od Mlinarević i Brust Nemet (2012). Anketu za učenike popunjavali su učenici četvrtih razreda matičnih osnovnih škola koji su uključeni u bar jednu izvannastavnu aktivnost u svojoj školi. Anketa je sadržavala šesnaest pitanja od kojih su četiri pitanja bila otvorenog tipa, sedam pitanja zatvorenog tipa i pet pitanja kombiniranog tipa.

Anketu za učitelje popunjavali su učitelji razredne nastave matičnih osnovnih škola koji su i voditelji izvannastavne aktivnosti. Anketa za učitelje sadržavala je dvadeset i osam pitanja. Od toga je osam pitanja otvorenog tipa, sedam pitanja zatvorenog tipa i trinaest pitanja kombiniranog tipa.

6.5. Rezultati istraživanja i rasprava

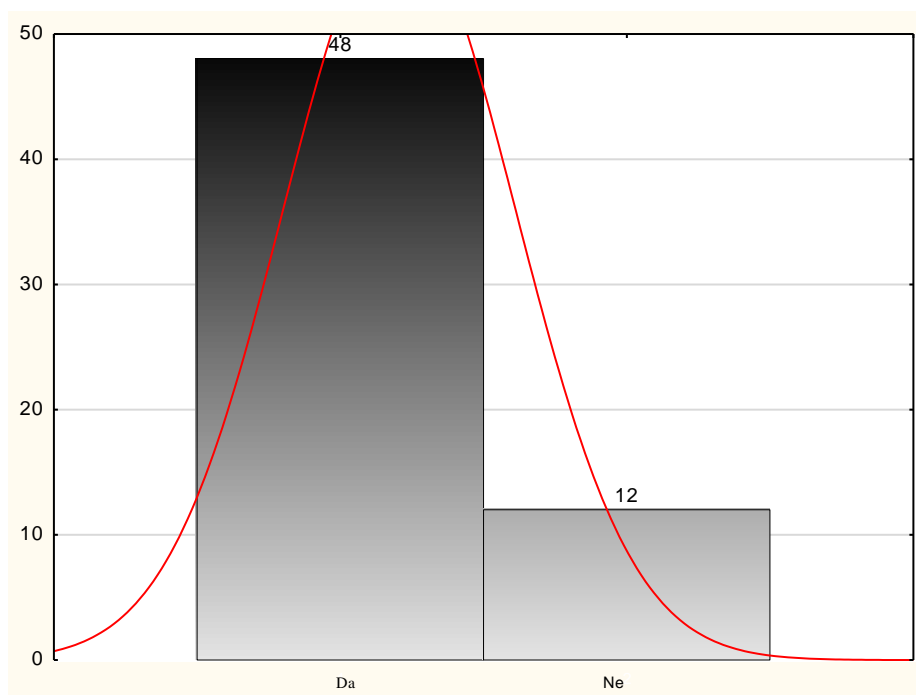
Učiteljima je postavljeno pitanje o razlozima postanka voditeljem izvannastavne aktivnosti. Rezultati s obzirom na godine radnog staža ispitanika se mogu vidjeti u tablici 3. Najviše ispitanika odgovorilo je kako su razlog postanka voditeljem izvannastavnih aktivnosti njihovi vlastiti interesi i želje, njih 35 (58,33%). 25 (41,66%) ispitanika postali su voditelji zbog osobnih sposobnosti, dok je samo njih dvoje (3,33%) zbog nečeg drugog. Kao razloge su naveli učeničke želje i potrebe i ispunjenje satnice.

Tablica 3. Distribucija ispitanika s obzirom na razloge postanka voditeljem izvannastavne aktivnosti i godine radnog staža.

Godine radnog staža	0-10	11-20	>20	Ukupno	
				N	%
Zbog osobnih sposobnosti	9	3	13	25	41,66
Zbog vlastitih interesa i želja	10	8	17	35	58,33
Nešto drugo	0	2	0	2	3,33

Može se zaključiti da su učitelji postali voditelji izvannastavnih aktivnosti radi ispunjenja osobnih interesa što potvrđuje i sljedeće pitanje koje im je bilo postavljeno.

Na pitanje mogu li ostvariti osobni interes kroz rad u izvannastavnim aktivnostima (slika 2.) njih čak 48 (80%) odgovorilo je potvrdno. Slično su odgovorili i u istraživanju (Mlinarević i Brust Nemet, 2012) kada je gotovo 70% učitelja izjavilo da mogu ostvariti svoje interese kroz rad u pojedinoj izvannastavnoj aktivnosti.

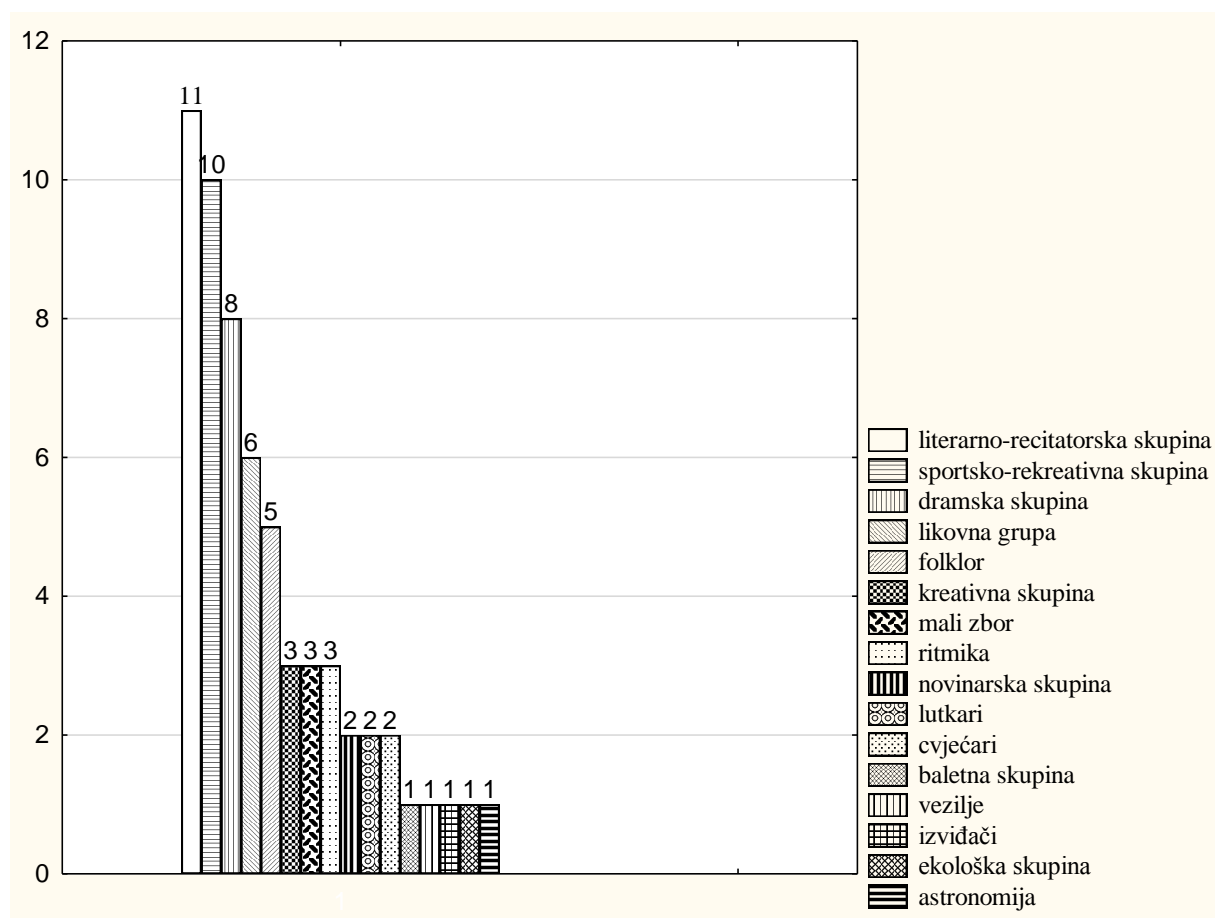
Slika 2. Distribucija ispitanika s obzirom na mogućnost ostvarivanja osobnog interesa kroz rad u izvannastavnim aktivnostima

Učenici su također navodili razloge zbog kojih se uključuju u rad pojedinih skupina izvannastavnih aktivnosti. Odgovore učenika s obzirom na spol su u tablici 4. Najviše ih se uključilo u izvannastavnu aktivnost zbog zanimljivosti pojedine aktivnosti, 103 djevojčice (90,35%) i 86 (86%) dječaka. Najmanje ih se pridružilo zbog preporuke učitelje, samo 12% djevojčica i 16% dječaka. U istraživanju koje su provodile Mlinarević i Brust Nemet (2012) najveći postotak učenika također se uključivao u izvannastavne aktivnosti zbog zanimljivosti sadržaja, ali puno manji postotak nego sada – samo njih 39%.

Tablica 4. Razlozi uključenja učenika u rad pojedinih izvannastavnih aktivnosti s obzirom na spol.

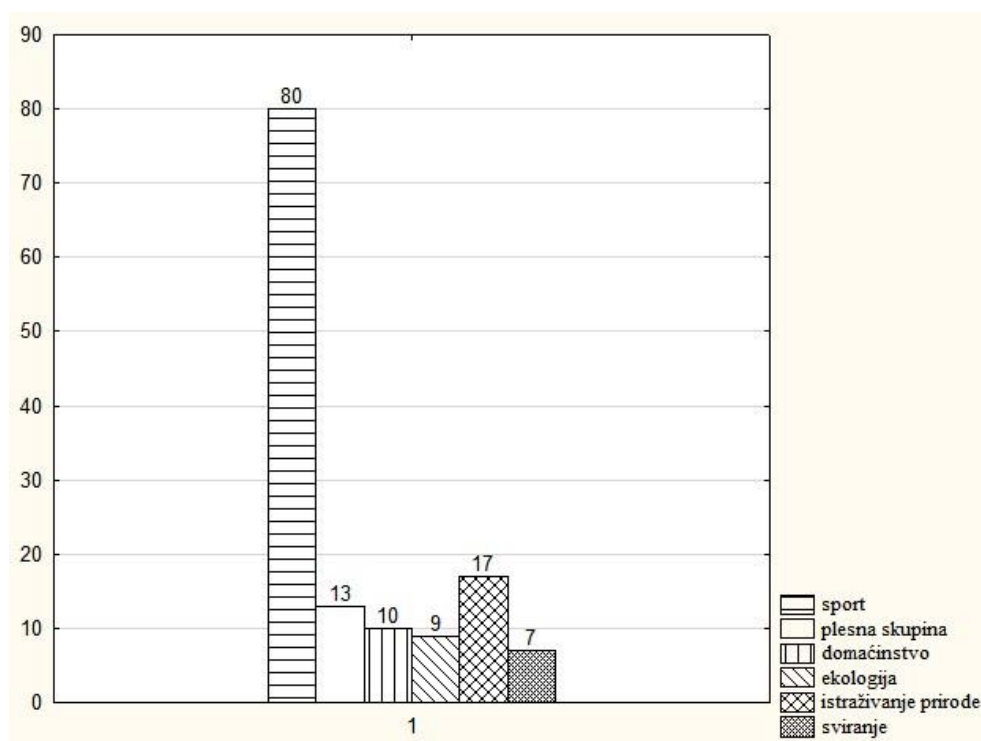
Razlozi	Preporuka učitelja		Preporuka roditelja		Zanimljivost pojedine aktivnosti		Vodi ju izvrstan voditelj		Sudjelovanje u sukonstrukciji programa	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ž	14	12	26	22,81	103	90,35	27	23,68	23	20,18
M	16	16	22	22	86	86	21	21	23	23
Ukupno	30	14,01	48	22,42	189	88,32	48	22,42	46	21,50

Voditelji su zatim navodili koje izvannastavne aktivnosti vode u svojoj školi. Na slici 2. su rezultati njihovih odgovora. Najviše ih vodi literarno-recitatorsku skupinu (N =11, %= 18,33), zatim sportsko-rekreativnu skupinu (nogomet i graničar) njih 10 (16,66%). Dramsku skupinu vodi njih 8 (13,33%), likovnu 6 (10%), a folklor 5 (8,33%). Ostale aktivnosti su manje zastupljene, a one su: kreativna skupina, mali zbor, ritmika, novinarska skupina, cvjećari, lutkari, baletna skupina, vezilje, izviđači, ekološka skupina i astronomija.

Slika 3. Izvannastavne aktivnosti koje vode učitelji sudionici istraživanja

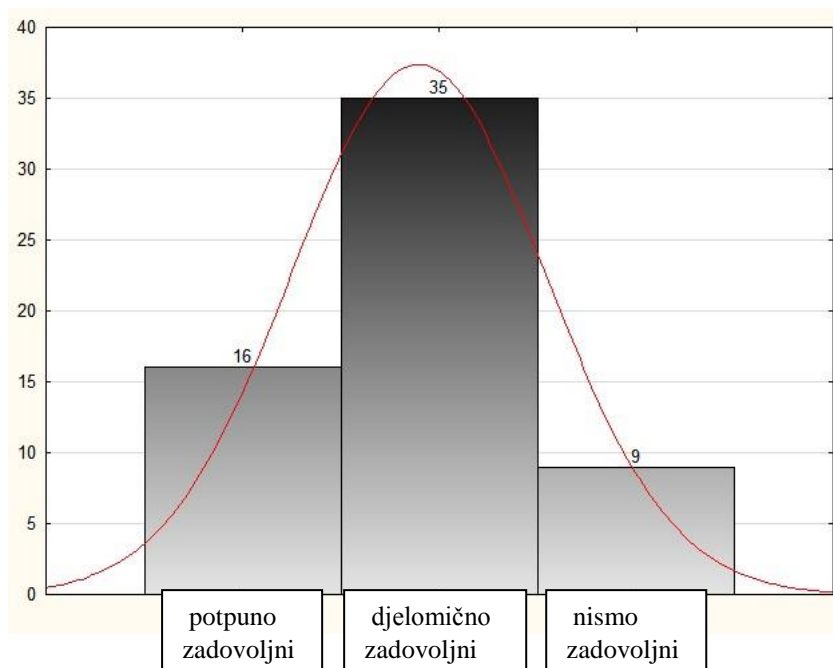
Ovaj rezultat usporedit će se usporediti s učeničkim željama. U svojim anketama učenici su mogli predložiti izvannastavne aktivnosti koje bi oni htjeli pohađati, a nisu ponuđene u njihovim školama. 69 učenika (32,24%) nije se moglo sjetiti niti jedne nove aktivnosti koju bi mogli uvesti u njihovu školu. Ostali su predložili brojne zanimljive aktivnosti. Rezultate možemo vidjeti na slici 4. Najveći broj njih (N=80, %=37,38) predložio je nove sportove: gimnastika, plivanje, skijanje, klizanje, streličarstvo, plivanje, badminton, atletika i biciklizam. Sljedeće su predlagali istraživanje prirode, njih 17 (7,94%). Domaćinstvo je predložilo 13 (6,07 %) učenika. Rezultat istraživanja pokazuje kako učenici najviše preferiraju sportove, iako su sportovi zastupljeni u izvannastavnim aktivnostima, učenici žele promjenu vrste sporta.

Slika 4. Učenički prijedlozi izvannastavnih aktivnosti.

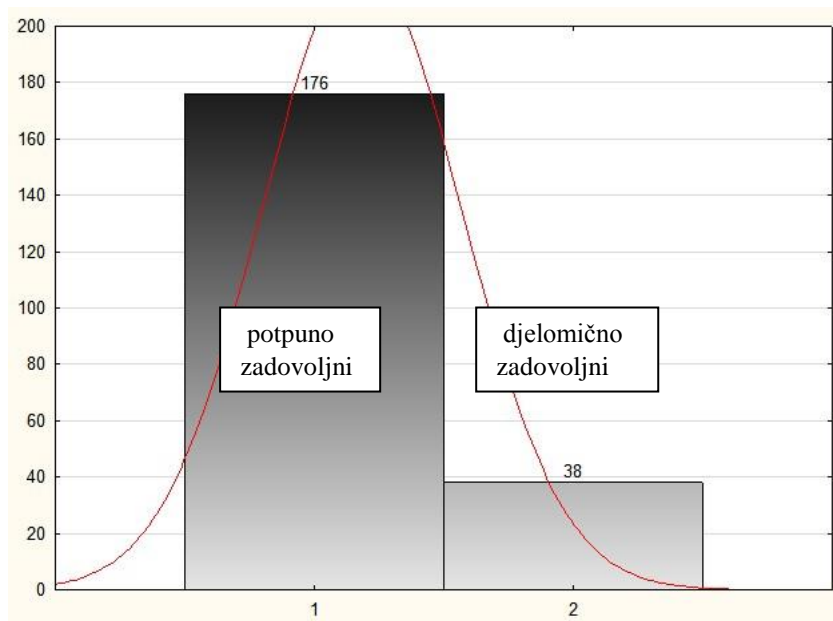
Unatoč tome, na pitanje jesu li zadovoljni izborom izvanastavnih aktivnosti u svojoj školi 97,2% učenika i 88,33% učitelja odgovara da su zadovoljni.

Učitelji su odgovarali i na pitanje jesu li zadovoljni materijalno-prostornim uvjetima za rad u izvannastavnim aktivnostima. Odgovore su vidljivi na slici 5. Značajan broj učitelja, 35 (58,33%) djelomično je zadovoljan uvjetima rada, njih 9 (15%) nije zadovoljno, dok ih je 16 (26,67%) zadovoljno materijalno-prostornim uvjetima rada. U istraživanju (Mlinarević i Brust Nemet, 2012) dobiveni su slični rezultati: 64% učitelja je djelomično zadovoljno, 24% učitelja potpuno je zadovoljno, dok je 10,7 % učitelja nezadovoljno uvjetima rada.

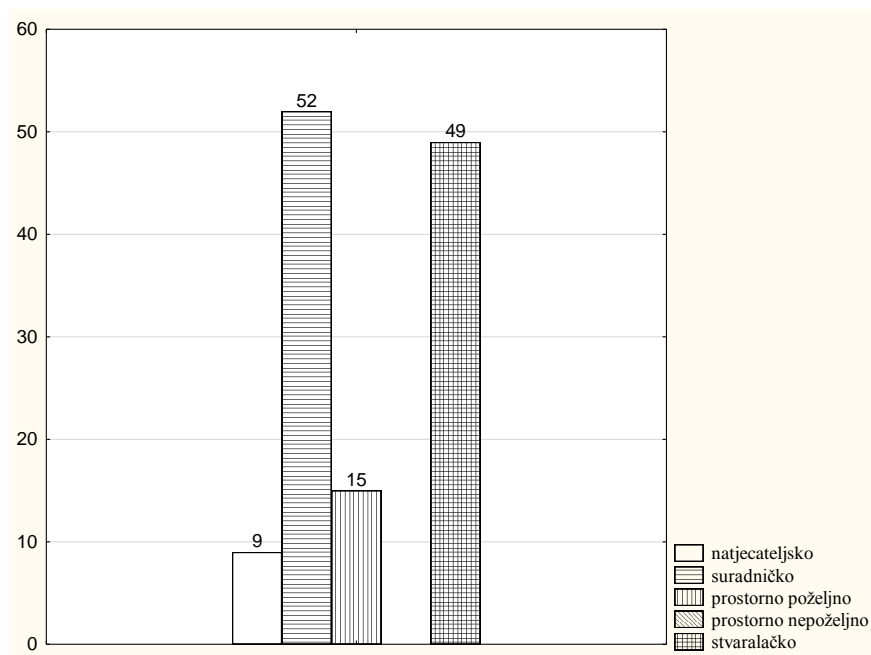
Slika 5. Zadovoljstvo učitelja materijalno-prostornim uvjetima za rad u izvannastavnim aktivnostima

Unatoč odgovorima učitelja o zadovoljstvu materijalno-prostornim uvjetima za rad u izvannastavnim aktivnostim, učenici su iskazali značajno različite odgovore na pitanje o zadovoljstvu opremom za rad u izvannastavnim aktivnostima. 176 (82,24%) učenika odgovorilo je da je potpuno zadovoljno uvjetima (slika 6.), dok niti jedan učenik nije odgovorio da nije zadovoljan opremom za rad u izvannastavnim aktivnostima.

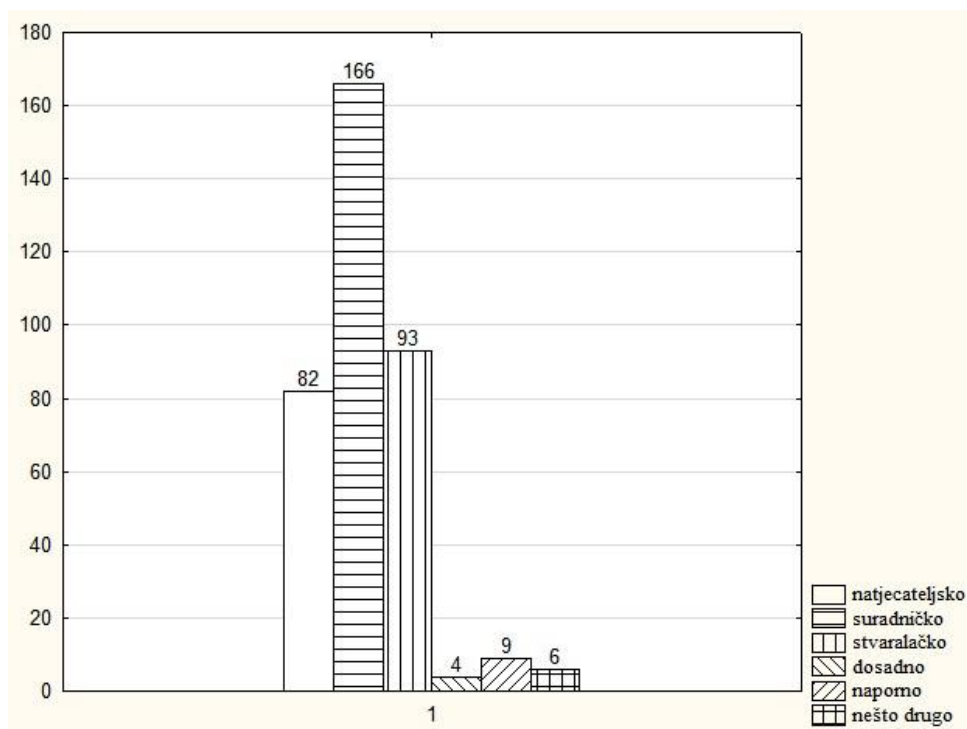
Slika 6. Zadovoljstvo učenika opremom za rad u izvannastavnim aktivnostima.

Rezultati učitelja i učenika o ozračju tijekom izvannastavne aktivnosti radi usporedbe prikazani su na Slici 7. Značajno najviše učitelja navodi da je ozračje tijekom izvannastavne aktivnosti suradničko (N=52, %=86,67) i stvaralačko (N=49, %=81,67). Niti jedan učitelj nije odgovorio da je ozračje prostorno nepoželjno.

Slika 7. Percepcija učitelja o ozračju tijekom izvannastavnih aktivnosti.

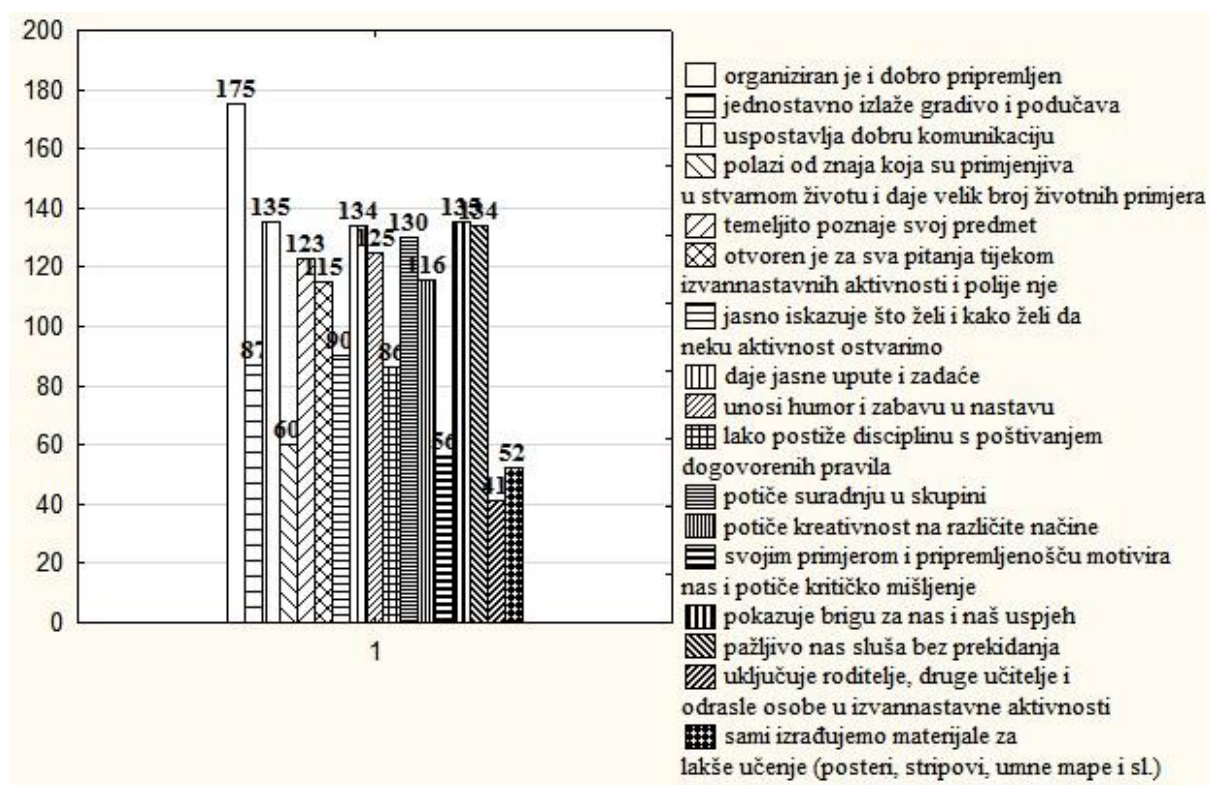
Slične odgovore dali su i učenici (Slika 8), 166 (77,57%) učenika percipira ozračje suradničko, 93 (43,46%) stvaralačko, a 82 (38,31%) navodi da je ozračje tijekom izvannastavne aktivnosti natjecateljsko. Za značajno mali broj, 4 (1,87%) učenika ozračje je dosadno, 9 (4,21%) navodi da im je naporno, dok 6 (2,80%) učenika za razlog navodi nešto drugo (zabavno, sretno, veselo, lijepo, ponosno i slobodno).

Slika 8. Percepcija učenika o ozračju tijekom izvannastavnih aktivnosti.

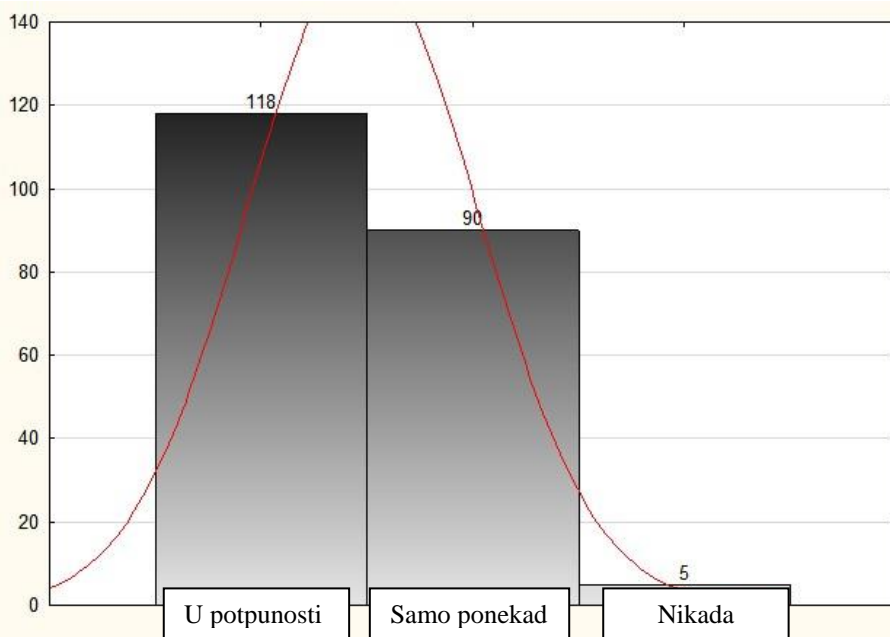
U osnovnim školama trebala bi se pružiti mogućnost promjene izvannastavnih aktivnosti ako one postanu naporne i/ili dosadne kako bi učitelji i učenici u nekom drugom području zadovoljili sve svoje interese i sposobnosti (Mlinarević i Brust Nemet, 2012, 256).

Učenici su procjenjivali rad učitelja tijekom izvannastavnih aktivnosti. Rezultate vidimo na slici 9. Najviše učenika procjenilo je da su učitelji organizirani i dobro pripremljeni, njih 175, odnosno 81,78%. Zatim da uspostavljaju dobru komunikaciju i pokazuju brigu za učenike i njihov uspjeh 135 učenika (63,08%), daje jasne zadaće i upute te pažljivo sluša bez prekidanja – 134 učenika (62,62%) te potiče suradnju u skupini 130 učenika (60,75%). Ovako visoki rezultati pokazuju kako su učitelji zapravo jako dobro pripremljeni za rad u izvannastavnim aktivnostima te da svoju funkciju izvršavaju najbolje što mogu. Najmanji broj učenika (N=41, %= 19,16) procijenio je da učitelji uključuju roditelje, druge učitelje i odrasle osobe u izvannastavne aktivnosti.

Slika 9. Učenička procjena učiteljevog rada tijekom izvannastavnih aktivnosti.

Slični rezultat dobiven je u istraživanju koje su provele Mlinarević i Brust Nemet (2012) iako su provodile istraživanje među učenicima i razredne i predmetne nastave. Najveći broj učenika (71,5%) također je procijenio da su učitelji organiziran i dobro pripremljeni, nešto manje učenika (57%) procijenio je da učitelji uspostavljaju dobru komunikaciju, a 54,4% da učitelji pokazuju brigu za svoje učenike i za učenički uspjeh. Najmanji broj učenika i tada je smatrao da učitelji uključuju roditelje, druge učitelje i odrasle osobe u izvannastavne aktivnosti.

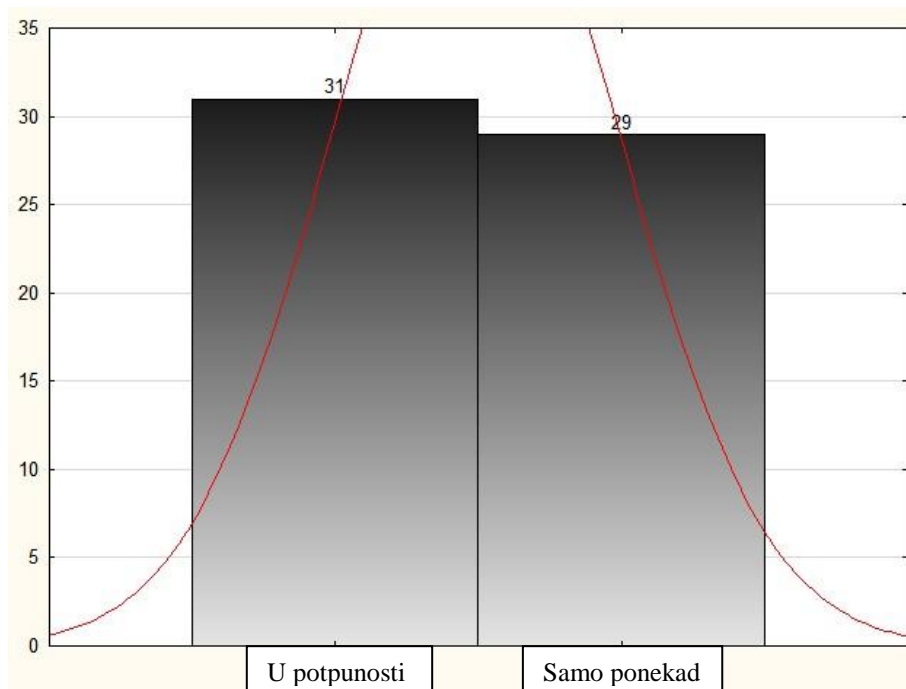
Slika 10. Procjena učenika mogu li iskoristiti svoje sposobnosti, koje inače ne mogu u redovitoj nastavi, kroz rad u izvannastavnim aktivnostima.

Slika 10. pokazuje kako većina učenika može u potpunosti iskoristiti svoje sposobnosti koje inače ne mogu u redovitoj nastavi kroz rad u izvannastavnim aktivnostima, njih čak 118, odnosno 55,14%. No, velik je postotak i onih koji samo ponekad mogu iskoristiti svoje sposobnosti, 42,01% što je zabrinjavajuće budući da to ukazuje na nezadovoljstvo učenika.

Na isto pitanje odgovarali su i učitelji – voditelji izvannastavnih aktivnosti. Zanimljivo je kako niti jedan učitelj nije odgovorio da nikada ne može ostvariti svoje sposobnosti, koje inače ne mogu u redovitoj nastavi, kroz rad u izvannastavnim aktivnostima. Slika 11. prikazuje njihove odgovore. Podjednak broj učitelja odgovorio je da mogu u potpunosti iskoristiti svoje sposobnosti (51,66%) i da samo ponekad mogu iskoristiti svoje sposobnosti (48,34%).

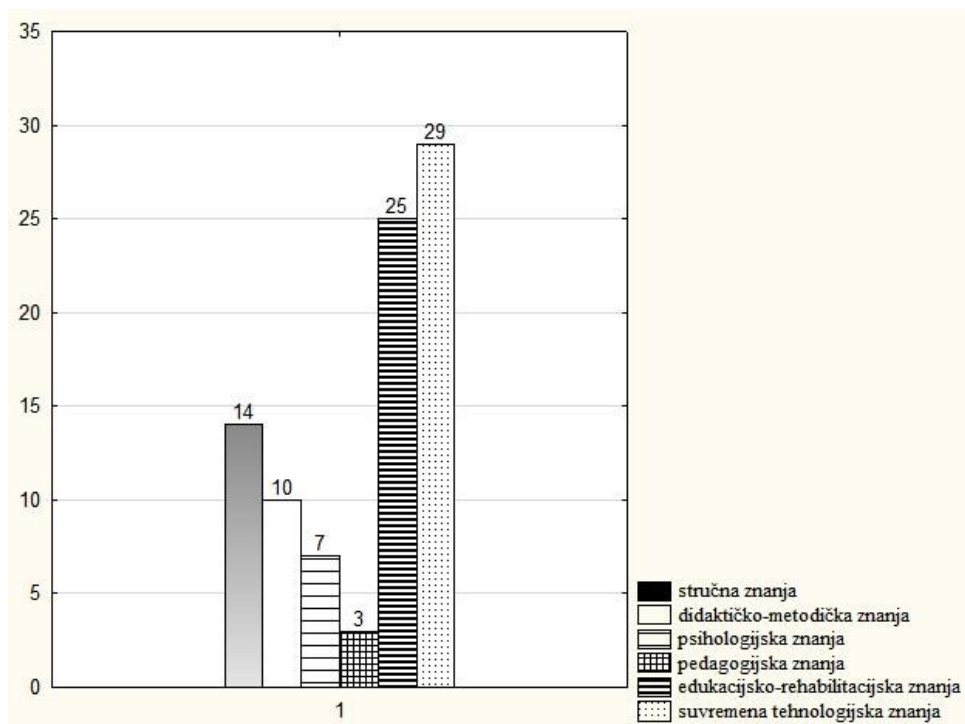
U istraživanju koje su provele Mlinarević i Brust Nemet (2012) među voditeljima izvannastavnih aktivnosti i učiteljima razredne i nastavnicima predmetne nastave, 30,7% ispitanika procjenilo je da u potpunosti može ostvariti svoje sposobnosti u izvannastavnim aktivnostima. Vidimo kako je sada taj broj za čak 20% veći, što pozitivno utječe na voditelje izvannastavnih aktivnosti. U navedenom istraživanju čak je 62,7% učitelja bilo mišljenja da samo ponekad može iskoristiti svoje sposobnosti provedbom izvannastavnih aktivnosti, dok je njih 1,3% smatralo da nikada ne mogu iskoristiti vlastite sposobnosti tijekom rada u izvannastavnim aktivnostima. Na sreću, sada nije bio niti jedan voditelj nije odgovorio da

nikada ne može iskoristiti vlastite sposobnosti provedbom izvannastavnih aktivnosti što je također vrlo pozitivan pomak.

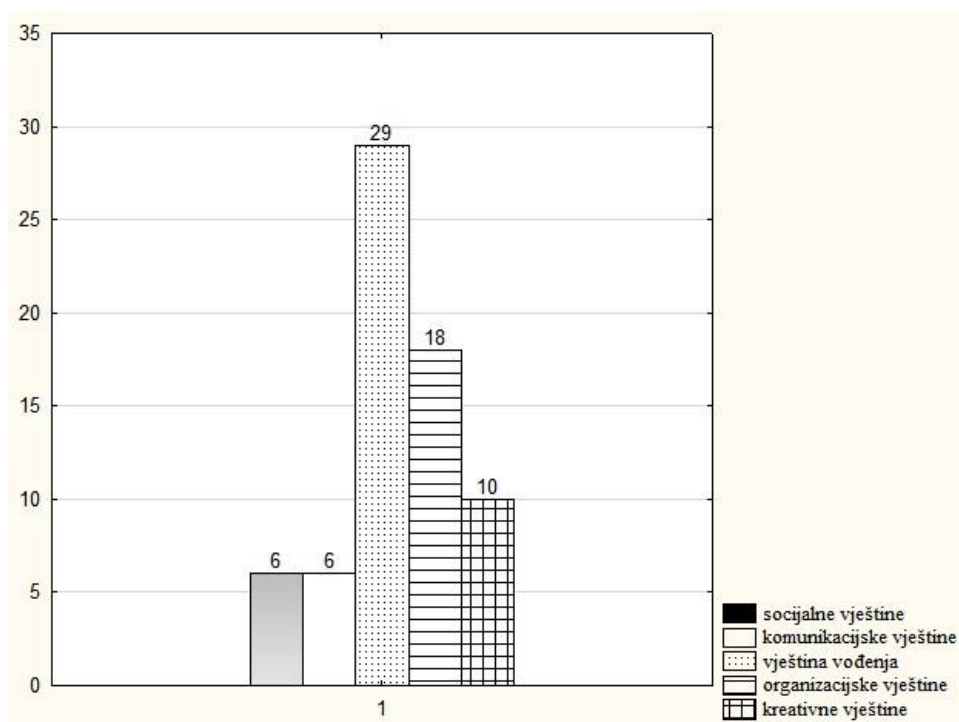

Slika 11. Procjena učitelja mogu li ostvariti svoje sposobnosti, koje inače ne mogu u redovitoj nastavi, kroz rad u izvannastavnim aktivnostima.

Učitelji su zatim odabirali područja teorijskih znanja koja im nedostaju za kvalitetno provođenje izvannastavnih aktivnosti (slika 12.). Najviše im nedostaju suvremena tehnologijska znanja (48,33%) i edukacijsko-rehabilitacijska znanja (41,66%).

Slika 12. Područja teorijskih znanja koja učiteljima nedostaju za kvalitetno provođenje izvannastavnih aktivnosti

Slika 13. Vještine koje učiteljima nedostaju za kvalitetno provođenje izvannastavnih aktivnosti.

Značajno više učitelja procijenilo je da im nedostaje vještina vođenja (slika 13.), njih 29, odnosno 48,33%. Isti broj učitelja (N=6, %=10) procijenio je da im nedostaju socijalne i komunikacijske vještine.

Procjenu kompetencija koje učiteljima nedostaju za uspješno izvođenje nastavničkog poziva promotrit ćemo s obzirom na radni staž. Iz tablice 5. vidi se kako učitelji bez obzira na godine radnog staža procjenjuju da im najviše nedostaju poduzetnička temeljna znanja i vještine. 46,15% učitelja s 11-20 godina radnog staža procjenjuje da im nedostaju praktične i tehničke vještine dok učiteljima s 20 i više godina radnog staža nedostaje i informatička pismenost(38,71%).

Usporedimo li rezultate s istraživanjem Mlinarević i Brust Nemet (2012) vidimo kako su se rezultati malo promijenili. Najviše učitelja tada je procjenilo da im nedostaje informatička pismenost, dok su ju sada birale uglavnom osobe s 20 i više godina radnog staža. Slično su birali poduzetnička temeljna znanja i vještine kao i sada.

Informatička pismenost je kako iz tih rezultata možemo protumačiti, ostala kao problem učiteljima s više od 20 godina radnog staža. Oni se na početku svoje učiteljske karijere nisu susretali s novim tehnologijama kao što su računala, internet i drugo te im je informatička pismenost i sada ostala veliki problem. Rješenje bi mogli biti razni seminari i ostali oblici cjeloživotnog obrazovanja kojima bi se učitelji osposobili za rad na računalu.

Tablica 5. Kompetencije koje učiteljima nedostaju za uspješno izvođenje nastavničkog poziva s obzirom na godine radnog staža.

Godine radnog staža	0-10		11-20		>20	
	N	%	N	%	N	%
Informatička pismenost	3	18,75	2	15,38	12	38,71
Praktične i tehničke vještine	3	18,75	6	46,15	4	12,90
Poduzetnička temeljna znanja i vještine	10	62,5	7	53,84	20	64,52
Umjetničko znanje, stvaralaštvo i izražavanje	1	6,25	2	15,38	5	16,13
Znanja o vlastitoj kulturi i kulturi drugih naroda	1	6,25	2	15,38	5	16,13
Znanja i svijest o vlastitom zdravlju i zdravlju drugih	1	6,25	0	0	3	9,68

Učitelji su birali nastavne strategije koje najčešće koriste u izvannastavnim aktivnostima. Tablica 6. pokazuje da najviše učitelja koristi strategiju egzistencije (55%) dok ih najmanje koristi strategiju individualizacije i strategiju stvaranja, samo 5%.

Tablica 6. Nastavna strategija koju učitelji najčešće koriste u izvannastavnim aktivnostima

	N	%
Strategija egzistencije	33	55
Strategija socijalizacije	5	8,33
Strategija individualizacije	3	5
Strategije doživljavanja i izražavanja	12	20
Strategije vježbanja	4	6,67
Strategije stvaranja	3	5

Suvremena kreativna i partnerska redovna nastava može i treba sve više sličiti radu u izvannastavnim aktivnostima. Nikako ne smije ostati tradicijska, pasivna i nesukonstruirana od učitelja, ali i učenika (Mlinarević i Brust Nemet ,2012 ,259).

6.6. Testiranje hipoteza

S obzirom na to da distribucije podataka promatranih varijabli potrebnih za testiranje hipoteza značajno odstupaju od normalne, za testiranje hipoteza korišten je χ^2 test.

Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na godine radnog staža u procjeni učitelja o ostvarenju osobnog interesa kroz rad u izvannastavnim aktivnostima.

Rezultati χ^2 testa ($\chi^2 = 1,51$, $df = 2$; $p = 0,47$), ukazuju na to da se s obzirom na razinu značajnosti 5,00 % prihvaća nulta hipoteza. To znači da na razini značajnosti 5,00 % ne postoji statistički značajna razlika ($p = 0,47$) s obzirom na godine radnog staža u procjenama učiteljevih mogućnosti ostvarivanja osobnog interesa kroz rad u izvannastavnim aktivnostima. Očekivalo se da na ostvarenje osobnog interesa kroz rad u izvannastavnim aktivnostima na učitelje ne utječu godine radnog staža što je ovom hipotezom i dokazano.

Rezultati se vide u tablici 7. Bez obzira na godine radnog staža, učitelji većinom procjenjuju da mogu ostvariti osobni interes kroz rad u izvannastavnim aktivnostima. Najveći postotak onih koji mogu ostvariti osobni interes kroz rad u izvannastavnim aktivnostima je među učiteljima do 10 godina radnog staža (87,5%), a najveći postotak onih koji ne mogu je među učiteljima 11-20 godina radnog staža (30,77%).

Tablica 7. Ostvarenju osobnog interesa učitelja kroz rad u izvannastavnim aktivnostima s obzirom na godine radnog staža.

Godine radnog staža	0-10		11-20		>20	
	N	%	N	%	N	%
Mogu	14	87,5	9	69,23	25	80,65
Ne mogu	2	12,5	4	30,77	6	19,35

Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na godine radnog staža u zadovoljstvu učitelja izborom izvannastavnih aktivnosti u školi.

Rezultati provedenog χ^2 testa ($\chi^2 = 11,99$; $df = 2$; $p = 0,0025$) ukazuju kako se s obzirom na razinu značajnosti 5,00 % odbacuje ova nulta hipoteza. Iz toga se zaključuje kako na razini značajnosti 5,00 % postoji statistički značajna razlika ($p = 0,0025$) u zadovoljstvu učitelja izborom izvannastavnih aktivnosti u školi s obzirom na godine radnog staža.

Zaključujemo da godine radnog staža utječu na zadovoljstvo učitelja izborom izvannastavnih aktivnosti, iako se očekivalo suprotno. Iz tablice 8. vidljivo je kako su svi učitelji s manje od 10 godina radnog staža zadovoljni izborom izvannastavnih aktivnosti u školi, i gotovo svi s 20 i više godina radnog staža (93,55%). No, samo 61,54% učitelja s 11-20 godina radnog staža zadovoljno je izborom izvannastavnih aktivnosti u školi dok ih je čak 38,46% nezadovoljno.

Tablica 8. Zadovoljstvo učitelja izborom izvannastavnih aktivnosti u školi s obzirom na godine radnog staža

Godine radnog staža	0-10		11-20		>20	
	N	%	N	%	N	%
Da	16	100	8	61,54	29	93,55
Ne	0	0	5	38,46	2	6,45

Ne postoji statistički značajna razlika u radu i odnosu prema učenicima unutar redovne nastave i izvannastavnih aktivnosti prema procjenama učitelja s obzirom na rad u školi u ruralnoj i urbanoj sredini.

Rezultati provedenog χ^2 testa ($\chi^2 = 5,63$; $df = 2$; $p = 0,06$) ukazuju kako se s obzirom na razinu značajnosti 5,00 % prihvaća ova nulta hipoteza. Iz toga se zaključuje kako na razini značajnosti 5,00 % ne postoji statistički značajna razlika ($p = 0,06$) u radu i odnosu prema učenicima unutar redovne nastave i izvannastavne aktivnosti prema procjenama učitelja s obzirom na rad u školi u ruralnoj i urbanoj sredini.

Tablica 9. prikazuje nam odgovore učitelja. Vidljivo je kako većina učitelja urbane i ruralne sredine smatra da je rad sličan. Odgovori se razlikuju u tvrdnji da je rad isti što tvrdi 30% učitelja urbane sredine i samo 6,66% učitelja ruralne sredine.

Tablica 9. Odgovori učitelja na pitanje „Postoji li razlika u radu učitelja tijekom redovne nastave i rada u izvannastavnim aktivnostima?“ s obzirom na smještaj škole u urbanu i ruralnu sredinu.

Smještaj	Urbana sredina		Ruralna sredina	
	N	%	N	%
Rad je isti	9	30	2	6,66
Rad je sličan	14	46,67	17	56,66
Rad se razlikuje	7	23,33	11	36,66

Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na rad u školi u ruralnoj i urbanoj sredini u prihvaćaju učeničkih prijedloga za sadržaj i rad izvannastavnih aktivnosti prema procjenama učitelja.

Rezultati provedenog χ^2 testa ($\chi^2 = 0,07$; $df = 1$; $p = 0,80$) ukazuju kako se s obzirom na razinu značajnosti 5,00 % prihvaća ova nulta hipoteza. Iz toga se zaključuje kako na razini značajnosti 5,00 % ne postoji statistički značajna razlika ($p = 0,80$) u prihvaćanju učeničkih prijedloga za sadržaj i rad izvannastavnih aktivnosti prema procjenama učitelja s obzirom na rad u školi u ruralnoj i urbanoj sredini.

Postoji statistički značajna razlika u vrsti korištenja izvora pri pripremanju izvannastavnih aktivnosti s obzirom na godine radnog staža.

Rezultati provedenog χ^2 testa ($\chi^2 = 12,47$; $df = 6$; $p = 0,052$) ukazuju kako se s obzirom na razinu značajnosti 5,00 % odbacuje ova hipoteza. Iz toga se zaključuje kako na razini značajnosti 5,00 % ne postoji statistički značajna razlika ($p = 0,052$) u vrsti korištenja izvora pri pripremanju izvannastavnih aktivnosti s obzirom na godine radnog staža. Ovakav rezultat nije se očekivao. Pretpostavljalo se da će učitelji s 20 i manje godina radnog staža koristiti uglavnom online izvore te da ih učitelji s 20 i više godina radnog staža neće koristiti. Rezultati (tablica 10.) pokazuju drugačije. Učitelji s 20 i više godina radnog staža podjednako koriste i online izvore i druge izvore iz objektivne stvarnosti, dok ih nešto manje koristi bibliografske jedinice. Očekivano, učitelji s manje od 20 godina radnog staža uglavnom koriste online izvore.

Tablica 10. Korištenje izvora pri pripremanju izvannastavnih aktivnosti s obzirom na godine radnog staža učitelja.

Godine radnog staža	0-10		11-20		>20	
	N	%	N	%	N	%
Bibliografske jedinice	2	12,5	1	7,69	8	25,81
Online izvori	11	68,75	11	84,62	10	32,26
Drugi izvori iz objektivne stvarnosti	3	18,75	1	7,69	12	38,71
Ostalo	0	0	0	0	1	3,22

Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na spol u procjenama učenika o ostvarenju osobnog interesa kroz rad u izvannastavnim aktivnostima.

Rezultati χ^2 testa ($\chi^2 = 1,44$; $df = 2$; $p = 0,49$) ukazuju kako se s obzirom na razinu značajnosti 5,00 % prihvaća ova nulta hipoteza. Zaključuje se kako na razini značajnosti 5,00 % ne postoji statistički značajna ($p = 0,49$) razlika s obzirom na spol u procjenama učenika o ostvarenju osobnog interesa kroz rad u izvannastavnim aktivnostima. Očekivalo se da će biti podjednak broj učenika i učenica koji mogu, odnosno koji ne mogu ostvariti osobni interes kroz rad u izvannastavnim aktivnostima što je ovom hipotezom i dokazano.

Ne postoji statistički značajna razlika u radu učitelja tijekom redovne nastave i rada u izvannastavnim aktivnostima prema procjenama učenika s obzirom na rad u školi u urbanoj i ruralnoj sredini.

Rezultati provedenog χ^2 testa ($\chi^2 = 9,32$; $df = 2$; $p = 0,01$) ukazuju kako se s obzirom na razinu značajnosti 5,00 % odbacuje ova nulta hipoteza. Iz toga se zaključuje kako na razini značajnosti 5,00 % postoji statistički značajna razlika ($p = 0,01$) u radu učitelja tijekom redovne nastave i rada u izvannastavnim aktivnostima s obzirom na rad u školi u ruralnoj i urbanoj sredini.

Hipoteza (H_3) pokazala je kako ne postoji statistički značajna razlika u radu učitelja tijekom redovne nastave i rada u izvannastavnim aktivnostima prema procjenama učitelja s obzirom na smještaj škole u ruralnu i urbanu sredinu. Vidimo kako su odgovori učenika drugačiji (tablica 11.). Razlikuju se s obzirom na smještaj škole u ruralnu i urbanu sredinu. Iako većina učenika smatra da je rad sličan razlika je u udjelu pojedinih odgovora učenika. 72% učenika iz ruralne sredine smatra da je rad sličan, dok samo 49,57% učenika urbane sredine smatra da je rad sličan. Da je rad isti smatra 30,43% učenika urbane sredine i samo 20,20% učenika ruralne sredine.

Tablica 11. Odgovori učenika na pitanje „Postoji li razlika u radu učitelja tijekom redovne nastave i rada u izvannastavnim aktivnostima?“ s obzirom na smještaj škole u urbanu i ruralnu sredinu.

Smještaj	Urbana sredina		Ruralna sredina	
	N	%	N	%
Rad je isti	35	30,43	20	20,20
Rad je sličan	57	49,57	72	72,72
Rad se razlikuje	15	13	6	6,06

Ne postoji statistički značajna razlika u prihvaćanju učeničkih prijedloga za planiranje i realizaciju rada u izvannastavnim aktivnostima prema procjeni učenika s obzirom na rad škole u urbanoj i ruralnoj sredini.

Rezultati provedenog χ^2 testa ($\chi^2 = 0,95$; $df = 3$; $p = 0,81$) ukazuju kako se s obzirom na razinu značajnosti 5,00 % prihvaća ova nulta hipoteza. Iz toga se zaključuje kako na razini značajnosti 5,00 % ne postoji statistički značajna razlika ($p = 0,81$) u prihvaćanju učeničkih prijedloga za sadržaj i rad izvannastavnih aktivnosti prema procjenama učenika s obzirom na rad u školi u ruralnoj i urbanoj sredini.

Hipotezom (H₄) dokazali smo da ne postoji statistički značajna razlika u prihvaćanju učeničkih prijedloga za planiranje i realizaciju rada u izvannastavnim aktivnostima prema procjeni učitelja s obzirom na smještaj škole u ruralnu i urbanu sredinu. Što dokazuje da učitelji i urbanih i ruralnih sredina podjednako prihvaćaju, odnosno ne prihvaćaju učeničke prijedloge za planiranje i realizaciju rada u izvannastavnim aktivnostima.

Ne postoji statistički značajna razlika u zadovoljstvu učenika izborom izvannastavnih aktivnosti u školi s obzirom na spol.

Rezultati provedenog χ^2 testa ($\chi^2 = 1,52$; $df = 2$; $p = 0,47$) ukazuju kako se s obzirom na razinu značajnosti 5,00 % prihvaća ova nulta hipoteza. Iz toga se zaključuje kako na razini značajnosti 5,00 % ne postoji statistički značajna razlika ($p = 0,47$) u zadovoljstvu učenika izborom izvannastavnih aktivnosti s obzirom na spol. Očekivano, i učenice i učenici bili su zadovoljni izborom izvannastavnih aktivnosti u školi što vidimo u tablici 12.

Tablica 12. Zadovoljstvo učenika izborom izvannastavnih aktivnosti u školi s obzirom na spol.

Spol	Ž		M	
	N	%	N	%
Da	112	98,25	97	97
Ne	2	1,75	3	3

Hipoteze 1, 3, 4, 6, 8 i 9 su prihvaćene, a hipoteze 2, 5 i 7 su odbačene.

7. ZAKLJUČAK

Izvannastavne aktivnosti dio su slobodnog vremena učenika koje oni odabiru provesti u školi i dio su izborne nastave, što znači da učenici sami odlučuju žele li se uključiti ili ne. Kako bi ih se što više uključilo i tako svoje slobodno vrijeme provelo na što kvalitetniji način potrebno je dobro organizirati i planirati izvannastavne aktivnosti. U Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2014) stoji da se odgoj i obrazovanje u osnovnoj školi određuje na temelju Nacionalnog kurikulumu koji kaže kako školski kurikulum donosi ponudu i realizaciju izvannastavnih aktivnosti te izradbu izvannastavnih programa.

Cilj je izvannastavnih aktivnosti poticati učenika na otkrivanje novoga znanja, ovladavanje i dragovoljno bavljenje sadržajima i stvaralačkim procesima prema osobnim potrebama i interesima koji se dalje razvijaju i usavršavaju (Jurčić, 2008), a može se ostvariti jedino ako su svi sudionici tog procesa, a to su učitelji i učenici, zadovoljni. Ispitivanjem učeničkih želja i potreba prije odluke o planu i programu izvannastavnih aktivnosti kao i pružanje mogućnosti učenicima za sukreiranje kurikulumu preduvjet je uspješnosti izvannastavnih aktivnosti.

Pozitivan utjecaj izvannastavnih aktivnosti na učenika dokazan je u svim područjima. Učenici koji pohađaju izvannastavne aktivnosti imaju bolje ocjene, manje problematično ponašanje i više završavaju školu. Razvijaju se njihove kompetencije, potiče ih se na kritičko mišljenje i djelovanje prema vlastitom mišljenju.

Uz učenika, učitelj je glavni sukreator izvannastavnih aktivnosti. Svojim stručnim usvršavanjem te razvojem svojih kompetencija pomaže razvoju učeničkih kompetencija i njihovom osobnom razvoju. Kako bi to ostvario, bitno je da svaki učitelj nakon inicijalnog, nastavi i cjeloživotno obrazovanje te prenese na svoje učenike važnost cjeloživotnog obrazovanja i izgrađivanja.

Osim što je voditelj, učitelj je i kreator ozračja u izvannastavnim aktivnostima. Vrlo je bitno za učenike da je ozračje za vrijeme izvannastavnih aktivnosti ugodno jer će se tada radije uključivati u izvannastavne aktivnosti. Uključivanjem i drugih sudionika u izvannastavne aktivnosti, kao što su drugi učenici i učitelji, roditelji te ostali članovi zajednice stvara se suradničko ozračje.

Kako bi se otkrilo zadovoljstvo učenika i učitelja izvannastavnim aktivnostima provedeno je ovo istraživanje. Rezultati istraživanja pokazuju kako učitelji mogu ostvariti osobni interes kroz rad u izvannastavnim aktivnostima ($N=48$, $\%=80$) te da su zadovoljni izborom izvannastavnih aktivnosti u školi ($N=53$, $\%=88,33$). Također, većina učitelja ($96,66\%$) postali su voditelji izvannastavnih aktivnosti zbog vlastitih interesa i želja i osobnih sposobnosti pa možemo zaključiti kako su učitelji zadovoljni izvannastavnim aktivnostima. Zabrinjavajuć je podatak da podjednak broj učitelja može u potpunosti ($51,66\%$) iskoristiti svoje sposobnosti, koje inače ne mogu u redovitoj nastavi, kroz rad u izvannastavnim aktivnostima i onih koji to mogu samo ponekad ($48,34\%$).

Učenici se uglavnom uključuju u rad izvannastavnih aktivnosti zbog zanimljivosti pojedine aktivnosti ($88,32\%$) te su zadovoljni izborom izvannastavnih aktivnosti u svojoj školi ($97,2\%$). Možemo zaključiti da su i učenici zadovoljni izvannastavnim aktivnostima u školi. No, samo $55,14\%$ učenika može u potpunosti iskoristiti svoje sposobnosti, koje inače ne mogu u redovitoj nastavi, kroz rad u izvannastavnim aktivnostima što ukazuje da je potrebno više uključiti učenike u kreiranje programa izvannastavnih aktivnosti.

Utvrđeno je da na razini značajnosti $5,00\%$ ne postoji statistički značajna razlika ($p = 0,47$) s obzirom na godine radnog staža u procjenama učiteljevih mogućnosti ostvarivanja osobnog interesa kroz rad u izvannastavnim aktivnostima. Što znači da bez obzira na godine radnog staža, učitelji podjednako mogu ostvariti osobni interes u izvannastavnim aktivnostima. No, na razini značajnosti $5,00\%$ postoji statistički značajna razlika ($p = 0,0025$) u zadovoljstvu učitelja izborom izvannastavnih aktivnosti u školi s obzirom na godine radnog staža što znači da godine radnog staža utječu na zadovoljstvo učitelja izborom izvannastavnih aktivnosti. Na razini značajnosti $5,00\%$ ne postoji statistički značajna ($p = 0,49$) razlika s obzirom na spol u procjenama učenika o ostvarenju osobnog interesa kroz rad u izvannastavnim aktivnostima. Dakle, spol učenika ne utječe na ostvarenje osobnog interesa kroz rad u izvannastavnim aktivnostima. Također, na razini značajnosti $5,00\%$ ne postoji statistički značajna razlika ($p = 0,47$) u zadovoljstvu učenika izborom izvannastavnih aktivnosti s obzirom na spol.

Istraživanje je provedeno samo među učenicima četvrtih razreda osnovne škole, kako bi se dobio bolji uvid u izvannastavne aktivnosti istraživanje bi trebalo provesti i među mlađim i starijim učenicima kao i među nastavnicima predmetne nastave.

8. POPIS LITERATURE

1. Blažević, I. (2014). *Suvremeni kurikulum i kompetencijski profil učitelja. Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*. Pribavljeno 1.6.2016. s <http://hrcak.srce.hr/154590>
2. Byrne T., Nixon E., Mayock P., i Whyte J. (2006). *Free Time And Leisure Needs Of Young People In Disadvantaged Communities*. Pribavljeno 25.8.2016. s http://www.combatpoverty.ie/publications/workingpapers/2006-02_WP_FreeTimeAndLeisureNeedsOfYoungPeopleInDisadvantagedCommunities.pdf
3. Ivančić, I. i Sabo, J. (2012). *Izvannastavne aktivnosti i njihov utjecaj na učenikovo slobodno vrijeme. Ekvilibrij*. Pribavljeno 1.6.2016. s <http://www.pedagogija.hr/ekvilibrij/izvannastavne-aktivnosti-i-njihov-utjecaj-na-ucenikovo-slobodno-vrijeme.html>
4. Jurčić, M. (2008). *Učiteljevo zadovoljstvo temeljnim čimbenicima izvannastavnih aktivnosti. Život i škola*. Pribavljeno 1.6.2016. s <http://hrcak.srce.hr/file/57951>
5. Jurčić, M. (2012) *Pedagoške kompetencije suvremenog učitelja*. Zagreb: Recedo.
6. Kolak, A. (2006). *Suradnja roditelja i škole*. Pribavljeno 1.6.2016. s <http://hrcak.srce.hr/139245> (Magistarski rad, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.)
7. Kosić, A. (2009). *Roditelji i nastavnici – partneri u unapređivanju odgojno-obrazovnog procesa u osnovnoj školi. Život i škola*. Pribavljeno 1.6.2016. s <http://hrcak.srce.hr/file/73545>
8. Kostović-Vranješ, V. (2014). *Inicijalno obrazovanje i profesionalno usavršavanje učitelja usmjereno prema osposobljavanju za promicanje obrazovanja za održivi razvoj. Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*. Pribavljeno 1.6.2016. s <http://hrcak.srce.hr/154589>
9. Martinčević, J. (2010). *Provođenje slobodnog vremena i uključenost učenika u izvannastavne aktivnosti unutar škole. Život i škola*. Pribavljeno 1.6.2016. s <http://hrcak.srce.hr/file/94831>
10. Massoni, E. (2011). *Positive Effects of Extra Curricular Activities on Students. ESSAI*. Pribavljeno 1.6.2016. s <http://dc.cod.edu/essai/vol9/iss1/27>
11. Matijević, M.(2006). *Izbor medija i didaktičkih strategija u svjetlu Daleova stošca iskustva*. Pribavljeno 21.6.2016. s https://bib.irb.hr/datoteka/284657.Edgar_Dale.doc
12. Mlinarević, V., i Brust, M., (2009). *Kvaliteta provedbe školskih izvannastavnih aktivnosti. U T.Varj Potrebić & J. Vida (Urednik)*. Pribavljeno 1.6.2016. s <http://bib.irb.hr/prikazi-rad?rad=481572>

13. Mlinarević, V., i Brust Nemet, M., (2012). *Izvannastavne aktivnosti u školskom kurikulumu*. Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Učiteljski fakultet u Osijeku.
14. Previšić, V. (1987). *Izvannastavne aktivnosti i stvaralaštvo*. Zagreb: Školske novine.
15. Previšić, V. (2000). Slobodno vrijeme između pedagogijske teorije i odgojne prakse, *Napredak*, 141 ,4 , 403-410.
16. Proleta, J. Svalina, V.(2011). Odgojna uloga izvannastavnih glazbenih aktivnosti *Život i škola* 26,2, 134-153. Pribavljeno 1.6.2016. s <http://hrcak.srce.hr/file/114757>
17. Puževski, V. (2000). *Škola otvorenih vrata*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
18. Republika Hrvatska (2008). *Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja*. Pribavljeno 1.6.2016. s <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=11935&sec=2197>
19. Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2014). *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i opće obvezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi*. Pribavljeno 1.6.2016. s http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf
20. Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2006). *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Pribavljeno 1.6.2016. s <http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=20542>
21. Republika Hrvatska (2010). *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*. Pribavljeno 1.6.2016. s <http://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli>
22. Rosić, V. (2005). *Slobodno vrijeme – slobodne aktivnosti*. Rijeka: Žagar.
23. Sušan, K. (2011.) Učitelj – kreator kulture razreda. Izlaganje na *Znanstveno-stručnom skupu na Devetom susretu pedagoga Hrvatske, Pedagog kreator kurikuluma i kulture odgojno-obrazovne ustavnove*. Zadar.
24. Šiljković, Ž., Rajić, V., i Bertić, D. (2007). *Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. Odgojne znanosti*. Pribavljeno 1.6.2016 s <http://hrcak.srce.hr/23549>
25. Vidulin-Orbanić, S. (2008). *Glazbenom umjetnošću prema cjeloživotnom učenju. Metodčki ogledi*. Pribavljeno 1.6.2016 s <http://hrcak.srce.hr/file/43904>
26. Zrilić, S. i Košta, T. (2009). *Učitelj – kreator izvannastavnih aktivnosti. Magistra Iadertina*. Pribavljeno 1.7.2016. s <http://hrcak.srce.hr/50945>
27. Wilson, N. (2009). *Impact of Extracurricular Activities on Students*. Pribavljeno 1.6.2016. s <http://www2.uwstout.edu/content/lib/thesis/2009/2009wilsonn.pdf>

9. PRILOZI

9.1. Anketa o izvannastavnim aktivnostima za učitelje.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Osijek
Osijek, ožujak 2016.

ANKETA

Anketa se provodi u svrhu diplomskoga rada kako bi se dobio uvid u izvannastavne aktivnosti te kvalitetu njihovoga provođenja u osnovnoj školi. Molimo Vas da na sva pitanja odgovorite, jer je svaki odgovor važan za istraživanje. Anketa je anonimna.

1. Spol: Ž M
2. Zanimanje: _____
3. Godine radnoga staža _____
4. Zbog kojih razloga ste postali voditelj/ica pojedine izvannastavne aktivnosti? (moguće više odgovora)
 - a) zbog osobnih sposobnosti
 - b) zbog vlastitih interesa i želja
 - c) nešto drugo _____
5. Možete li ostvariti osobni interes kroz rad u izvannastavnim aktivnostima? (zaokružite samo jedan odgovor)
 - a) da, zbog toga što _____
 - b) ne, zbog toga što _____Ako je Vaš odgovor da, navedite barem jedan primjer _____
6. Možete li iskoristiti svoje sposobnosti, koje inače ne možete u redovitoj nastavi, kroz rad u izvannastavnim aktivnostima? (zaokruži samo jedan odgovor)
 - a) u potpunosti
 - b) samo ponekad
 - c) nikadaAko možeš napiši na koji način _____
7. Postoji li razlika u Vašem radu i odnosu prema učenicima u redovnoj nastavi i izvannastavnim aktivnostima? (zaokružite samo jedan odgovor)
 - a) rad je isti
 - b) sličan je
 - c) razlikuje se
 - d) nešto drugo _____
8. Što utječe na razlikovanje redovne nastave i izvannastavnih aktivnosti? (odgovarate samo ako ste na prethodnom pitanju zaokružili odgovor c; moguće više odgovora)
 - a) zainteresiranost učenika
 - b) fleksibilnost programa
 - c) suradnički odnos između učitelja/voditelja i učenika
 - d) nešto drugo _____

9. Prihvaćate li učeničke prijedloge vezane za sadržaje i način rada u izvannastavnim aktivnostima? (zaokružite samo jedan odgovor)

- a) uvijek prihvaćam učeničke prijedloge
- b) ponekad prihvaćam
- c) nikada ne prihvaćam, zbog toga što _____

10. Ako prihvaćate učeničke prijedloge vezane za sadržaj i rad izvannastavnih aktivnosti napišite što najčešće prihvaćate.

11. Ako ne prihvaćate učeničke prijedloge vezane za sadržaj i rad izvannastavnih aktivnosti napišite što najčešće ne prihvaćate.

12. Kakvo je ozračje tijekom izvannastavnih aktivnosti? (moguće više odgovora)

- a) natjecateljsko
- b) suradničko
- c) prostorno poželjno
- d) prostorno nepoželjno
- e) stvaralačko
- f) nešto drugo _____

13. Gdje se najčešće odvija rad izvannastavnih aktivnosti? (zaokružite samo jedan odgovor)

- a) u učionici
- b) izvan učionice, unutar prostora Škole
- c) izvan prostora Škole, u _____
- d) u specijaliziranim školskim prostorima

14. Jeste li zadovoljni materijalno-prostornim uvjetima za rad u izvannastavnim aktivnostima? (zaokružite samo jedan odgovor)

- a) potpuno zadovoljni
- b) djelomično zadovoljni
- c) nismo zadovoljni

15. Koje izvannastavne aktivnosti vodite?

16. Jeste li zadovoljni izborom izvannastavnih aktivnosti u Vašoj Školi? (zaokružite samo jedan odgovor)

- a) da
- b) ne

17. Možete li predložiti izvođenje neke nove izvannastavne aktivnosti u Vašoj Školi? (zaokružite samo jedan odgovor)

- a) da _____
- b) ne
- c) ne znam

18. Navedite 3 najvažnija studijska predmeta koja su prema Vama korisna za učiteljski poziv, posebice za provođenje izvannastavnih aktivnosti.

—

19. Zaokružite područja teorijskih znanja koja Vam nedostaju za kvalitetno provođenje izvannastavnih aktivnosti. (moguće više odgovora)

- a) stručna znanja
- b) didaktičko-metodička znanja
- c) psihologijska znanja
- d) pedagojska znanja
- e) edukacijsko-rehabilitacijska znanja
- f) suvremena tehnologijska znanja

20. Zaokružite vještine koje Vam nedostaju za kvalitetno provođenje izvannastavnih aktivnosti. (moguće više odgovora)

- a) socijalne vještine
- b) komunikacijske vještine
- c) vještina vođenja
- d) organizacijske vještine
- e) kreativne vještine

21. Zaokružite kompetencije koje Vam nedostaju za uspješno izvođenje nastavničkog poziva?

- a) osposobljenost za učenje i poučavanje
- b) metodička znanja i vještine istraživačkoga rada
- c) komunikacijska kompetencija
- d) poznavanje ljudskih prava i prava djeteta
- e) socijalna znanja i vještine
- f) matematička kompetencija
- g) informatička pismenost
- h) praktične i tehničke vještine
- i) poduzetnička temeljna znanja i vještine
- j) umjetničko znanja, stvaralaštvo i izražavanje
- k) znanja o vlastitoj kulturi i kulturi drugih naroda
- l) znanja i svijest o vlastitom zdravlju i zdravlju drugih

22. Zaokružite i rangirajte izborne kolegije Učiteljskog fakulteta po važnosti od 1-10 za koje bi se Vi danas odlučili tijekom studija.

- a) Dramska radionica na engleskom jeziku _____
- b) Uvod u Bibliju _____
- c) Dječje glazbeno stvaralaštvo _____
- d) Dječje scensko stvaralaštvo _____
- e) Ritmika i ples _____
- f) Likovni odgoj _____
- g) Dječje likovno stvaralaštvo _____
- h) Izrada scenske lutke _____
- i) Zaštita i komunikacija likovne baštine u školi i vrtiću _____
- j) Matematika u igri i razonodi _____
- k) Dječji projekti _____
- l) Nenasilna komunikacija _____
- m) Roditeljstvo _____
- n) Sociologija odgoja i obrazovanja _____
- o) Ekološki odgoj _____
- p) Higijena u školi i vrtiću _____
- q) Osnove heraldike i simbolike _____
- r) Poznavanje biljaka i životinja _____
- s) Emocionalna inteligencija učitelja _____
- t) Tradicija spontane kulture djece i mladih _____

23. Koje izborne kolegije biste Vi predložili, a Vama danas nedostaju znanja i vještine iz tog područja? _____

24. Provodite li i koje oblike suradnje s roditeljima u okviru izvannastavnih aktivnosti?

25. Zaokružite oblike suradnje u izvannastavnim aktivnostima. (moguće više odgovora)

- a) učenik-učenik
- b) učenik-učitelj
- c) učitelj-sustručnjaci
- d) učitelj-suradnici drugih škola
- e) učitelj-roditelj
- f) učitelj-lokalna zajednica
- g) ostalo _____

26. Zaokružite nastavnu strategiju i metode koje najčešće koristite u izvannastavnim aktivnostima. (zaokružite samo 1 odgovor)

- a) **strategija egzistencije** - *metode*: kretanje, igra i rad, pomaganje, simulacije, dramatizacije, uređenje prostora...
- b) **strategija socijalizacije** - *metode*: sastanci, dogovori, diskusije, druženje, navikavanje, samovođenje...
- c) **strategija individuacije** - *metode*: *poticanje* (potpora, suosjećanje, povjerenje, pohvala, pomaganje, nagrada), *uvjeravanje* (objašnjenje, upućivanje, pripovijedanje...), *terapija* (terapija: pokretom, igrom, glazbom, crtežom, aktivno slušanje)...
- d) **strategije poučavanja i učenje otkrivanjem** - *metode*: problemsko, heurističko, programirano, istraživanje, simulacija, projekt
- e) **strategije doživljavanja i izražavanja** - *metode*: recepcija umjetničkog djela, interpretacija, evaluacija i kreacija (slušanje glazbe, promatranje likovnih djela, pjevanje, ples, pripovijedanje, diskusija, kritika, debata, prikaz, komponiranje, oblikovanje...)
- f) **strategije vježbanja** - *metode*: učenje učenja, učenje jezika, praktični radovi i tjelesno vježbanje (rad na grafičkim, tehničkim i tekstualnim izvorima, rad na stvarnosti, govorne vježbe, gramatičke vježbe, likovne vježbe, konstruktorske igre, vježbe oblikovanja, prirodno kretanje, vježbe na spravama, igre u prirodi...)
- g) **strategije stvaranja** - *metode*: znanstveno, umjetničko i radno tehničko stvaranje (oluja ideja, radionica budućnosti, reproduktivno i produktivno stvaranje, konstruiranje, projektiranje, preoblikovanje, inoviranje, otkrivanje...).

27. Zaokružite izvore koje najčešće koristite pri pripremanju izvannastavnih aktivnosti. (zaokružite samo 1 odgovor)

- a) bibliografske jedinice
- b) online izvori
- c) drugi izvori iz objektivne stvarnosti
- d) iskazi stvarnih osoba
- e) ostalo _____

28. Izdvojite oblike cjeloživotnoga obrazovanja u kojima ste bili sudionice/i u protekloj i tekućoj školskoj godini:

- a) dopunski učiteljski studij
- b) skupovi Agencije za odgoj i obrazovanje
- c) županijska vijeća
- d) u okviru vlastite škole
- e) spontanom razmjenom iskustava
- f) stručna literatura
- g) čitanje i pisanje za kritičko mišljenje
- h) korak po korak
- i) u okviru projekta _____
- j) ostalo _____

Zahvaljujemo se na suradnji!

9.2. Anketa o izvannastavnim aktivnostima za učenike.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Osijek
Osijek, ožujak 2016.

ANKETA

Anketa se provodi u svrhu diplomskog rada kako bi se dobio uvid u IZVANNASTAVNE
AKTIVNOSTI te kvalitetu njihovog provođenja u osnovnoj školi.

Molimo Vas da na sva pitanja odgovorite, jer je svaki odgovor važan za istraživanje.
Anketa je anonimna.

1. Spol: Ž M
2. Razred: _____
3. Zbog kojih se razloga uključuješ u rad pojedinih skupina izvannastavnih aktivnosti? (moguće više odgovora)
 - a) radi preporuke učitelja
 - b) radi preporuke roditelja
 - c) zbog zanimljivosti pojedine aktivnosti/programa
 - d) vodi ju izvrstan voditelj
 - e) mogućnost sudjelovanja u su-konstrukciji programa i odabiru sadržaja
 - f) nešto drugo _____
4. Možeš li ostvariti osobni interes kroz rad u izvannastavnim aktivnostima? (zaokruži samo jedan odgovor)
 - a) u potpunosti
 - b) samo ponekad
 - c) nikadaAko možeš napiši na koji način _____

5. Možeš li iskoristiti svoje sposobnosti, koje inače ne možeš u redovitoj nastavi, kroz rad u izvannastavnim aktivnostima? (zaokruži samo jedan odgovor)
 - a) u potpunosti
 - b) samo ponekad
 - c) nikadaAko možeš napiši na koji način _____

6. Procijeni rad učitelja tijekom izvannastavnih aktivnosti! (moguće više odgovora)
 - a) organiziran je i dobro pripremljen
 - b) jednostavno izlaže gradivo i podučava
 - c) uspostavlja dobru komunikaciju
 - d) polazni od znanja koja su primjenjiva u stvarnom životu i daje velik broj životnih primjera
 - e) temeljito poznaje svoj predmet
 - f) otvoren je za sva pitanja tijekom izvannastavnih aktivnosti i poslije nje
 - g) jasno iskazuje što želi i kako želi da neku aktivnost ostvarimo
 - h) daje jasne zadaće i upute
 - i) unosi humor i zabavu u nastavu
 - j) lako postiže disciplinu s poštivanjem dogovorenih pravila
 - k) potiče suradnju u skupini
 - l) potiče kreativnost na različite načine
 - m) svojim primjerom i pripremljenošću motivira nas i potiče kritičko mišljenje
 - n) pokazuje brigu za nas i naš uspjeh
 - o) pažljivo nas sluša bez prekidanja

- p) uključuje roditelje, druge učitelje i odrasle osobe u izvannastavne aktivnosti
- q) sami izrađujemo materijale za lakše učenje (posteri, stripovi, umne mape i sl.)

7. Postoji li razlika u radu učitelja tijekom redovne nastave i rada u izvannastavnim aktivnostima? (zaokruži samo jedan odgovor)

- a) rad je isti
- b) sličan je
- c) razlikuje se u _____
- d) nešto drugo _____

8. Gdje se najčešće odvija rad izvannastavnih aktivnosti? (zaokruži samo jedan odgovor)

- a) u učionici
- b) izvan učionice, unutar prostora Škole (školsko dvorište, igralište)
- c) izvan prostora Škole
- d) specijalizirani prostor za izvannastavne aktivnosti

9. Jesi li zadovoljan opremom za rad u izvannastavnim aktivnostima (učionicom, priborom)? (zaokruži samo jedan odgovor)

- a) potpuno zadovoljan/na
- b) djelomično zadovoljan/na
- c) nisam zadovoljan/na

10. Kako se osjećaš tijekom izvannastavnih aktivnosti? (moguće više odgovora)

- a) natjecateljsko
- b) suradničko
- c) stvaralačko
- d) dosadno
- e) naporno
- f) nešto drugo _____

11. Prihvaća li učitelj/voditelj tvoje prijedloge za planiranje i realizaciju rada u izvannastavnim aktivnostima? (zaokruži samo jedan odgovor)

- a) uvijek prihvaća prijedloge
- b) ponekad prihvaća
- c) nikada ne prihvaća

12. Napiši barem jedan primjer prihvaćanja/neprihvaćanja tvog prijedloga!

Prihvaća _____

Ne _____

prihvaća _____

13. Jesi li zadovoljan/na izborom izvannastavnih aktivnosti u Školi? (zaokruži samo jedan odgovor)

- a) da
- b) ne

14. Upiši izvannastavne aktivnosti u koje si uključen/a!

15. Možeš li predložiti izvođenje neke nove izvannastavne aktivnosti u svojoj Školi? (zaokruži samo jedan odgovor)

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

16. Predloži neku novu izvannastavnu aktivnost za koju bi htio/htjela da se provodi u tvojoj Školi!

Zahvaljujemo se na suradnji!